

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА КРАЇНОЗНАВСТВА ТА ТУРИЗМУ

Сучасний стан та перспективи медичного туризму у Чехії

за спеціальністю: 242 Туризм

галузі знань: 24 Сфера обслуговування

за освітньо-професійною програмою: Туризм

на здобуття освітнього ступеню: Бакалавра

Кваліфікаційна робота бакалавра
студента/студентки денного відділення
IV курсу
Іванової Тетяни Андріївни
Науковий керівник: канд.географ.н
Гринюк Діана Юріївна

КИЇВ – 2024

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ РОЗВИТКУ МЕДИЧНОГО ТУРИЗМУ	6
1.1. Значення та функції медичного туризму в умовах глобалізації міжнародного медичного простору	6
1.2. Теоретичні аспекти та ступінь наукової вивченості медичного туризму з урахуванням інклюзії як потреби часу	11
1.3. Організаційна та технологічна взаємодія туристичних суб'єктів, медичних закладів, громадських організацій у просуванні алгоритму медичних послуг у туризмі	15
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ РОЗРОБКИ, ЗАСТОСУВАННЯ ТА ЗНАЧЕННЯ ПРОЄКТІВ МЕДИЧНОГО ТУРИЗМУ З УРАХУВАННЯМ ІНКЛЮЗИВНИХ ПОТРЕБ У ЧЕХІЇ	20
2.1. З історії розвитку медичного туризму Чехії	20
2.2. Ознаки, чинники, класифікація та варіативність застосування медичних послуг у туризмі Чехії	24
2.3. Характеристика різних профілів застосування проєктів медичного туризму з урахуванням інклюзії у Чехії	35
РОЗДІЛ 3. ПРАКТИЧНІ ТА ТЕХНОЛОГІЧНІ ПРОПОЗИЦІЇ ЗАСТОСУВАННЯ ПРОЄКТІВ МЕДИЧНОГО ТУРИЗМУ З МЕТОЮ ПІДВИЩЕННЯ СТАЛОСТІ ТУРИСТИЧНОЇ ІНДУСТРІЇ ПІД ЧАС ЗАГРОЗ ВІЙНИ	38
3.1. Маркетингове просування туристичного продукту медичного туризму, проєктні пропозиції	38
3.2. Україна на фоні європейських туристичних трендів медичного туризму з урахування досвіду Чехії	44
ВИСНОВКИ	56
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	59
ДОДАТКИ	65

ВСТУП

Актуальність дослідження. Відомо, що люди в стародавніх суспільствах долали великі відстані, щоб отримати досвід лікарів і духовних цілителів в інших частинах світу. У ранньому сучасному суспільстві пацієнти здійснювали довгі подорожі до курортних міст, де вони могли отримати медичне лікування в лікарнях і спокійно одужати.

Сьогодні є багато причин, чому хтось може стати медичним туристом, від вартості та якості лікування до отримання доступу до лікування, яке не є широко доступним у певній країні. Медичний туризм може поєднувати медичні процедури з відпусткою, і багато хто тепер також вирішує проводити свій час, працюючи за кордоном, як цифрові кочівники.

Медичний туризм часто асоціюється з тим, що люди з менш розвинених країн із поганою системою охорони здоров'я подорожують до більш розвинутих країн для отримання високоякісної медичної допомоги. Пацієнти також можуть вибрати подорож до країн, які спеціалізуються на потрібному їм типі лікування.

Тим не менш, враховуючи експоненціальне зростання вартості медичних послуг за останні роки, медичний туризм став більш поширеним для людей у розвинених країнах, які подорожують до менш розвинених країн, щоб отримати недороге лікування.

Дійсно, пацієнти з країн, які не мають універсальної системи охорони здоров'я, часто можуть заощадити тисячі доларів на медичному лікуванні, виїжджаючи за кордон, що робить медичний туризм привабливим варіантом для незастрахованих або недостатньо застрахованих людей, а також для тих, хто досяг свого ліміт страхового покриття у своїй країні.

Багато медичних туристів тепер також шукають факультативні та косметичні процедури, такі як пластична хірургія, пересадка волосся,

зменшення грудей або косметичні стоматологічні процедури. Лікування безпліддя також стає поширеною причиною для людей, які стають медичними туристами.

Зараз у всьому світі існує велика кількість компаній з медичного туризму, яка постійно зростає. Багато з них надають первинні консультації на батьківщині пацієнта, перш ніж вилетіти на лікування в іншу країну.

Пацієнти часто можуть розраховувати на перебування в розкішних помешканнях під час лікування, а деякі компанії також надають медичних працівників з країни походження пацієнта. Ціна авіаперельоту та проживання пацієнта часто входить у вартість, і пацієнт може навіть мати можливість насолодитися короткою відпусткою під час лікування.

Тривалий час лікувальні подорожі за кордон не вважалися самостійною темою наукових досліджень у галузі туризму, а розглядалися лише як додатковий аспект у дослідженнях рекреаційної географії, рекреології та медицини. Тому висвітлення сучасного стану медичного туризму є надзвичайно актуальним в умовах сьогодення.

Мета дослідження: з'ясувати перспективи медичного туризму у Чехії.

Завдання дослідження:

- розкрити значення та функції медичного туризму за умов всесвітньої інтеграції медичного простору;
- визначити теоретичні аспекти та ступінь наукової вивченості медичного туризму з урахуванням інклюзії як потреби часу;
- дослідити організаційну та технологічну взаємодію туристичних суб'єктів, медичних закладів, громадських організацій у просуванні алгоритму медичних послуг у туризмі;
- здійснити огляд історії розвитку медичного туризму Чехії;
- виявити ознаки, чинники, класифікацію та варіативність застосування медичних послуг у туризмі Чехії;

- надати характеристику різних профілів застосування проєктів медичного туризму з урахуванням інклюзії у Чехії;
- запропонувати маркетингове просування туристичного продукту медичного туризму, проєктні пропозиції;
- провести дослідження, як виглядає Україна на фоні європейських туристичних трендів медичного туризму з урахування досвіду Чехії.

Об’єкт дослідження: медичний туризм Чехії.

Предмет дослідження: особливості виникнення медичного туризму, його розвиток та сучасний стан з урахуванням глобалізаційних тенденцій, потреб інклюзії та викликів воєнного часу.

Для проведення дослідження використовувалися підручники, наукові посібники, роботи вітчизняних та іноземних авторів, статті, інформація з журналів, друкованих і електронних видань, а також дані та матеріали, надані клініками і туристичними компаніями, що брали участь у дослідженні. При дослідженні та аналізі ринку медичного туризму в Чеській Республіці використовувалися різні **методи дослідження:** спостереження, порівняння, абстрактно-логічний (теоретичне узагальнення та формулювання висновків та метод моделювання).

Практичне значення отриманих результатів полягає в розробці рекомендацій і методик розвитку медичного туризму та розвитку його як конкурентоспроможної галузі.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ РОЗВИТКУ МЕДИЧНОГО ТУРИЗМУ

1.1. Значення та функції медичного туризму в умовах глобалізації міжнародного медичного простору

Ринок медичного туризму характеризується насиченістю ринку медичних послуг, який складається з існуючих і потенційних товарів і послуг для надання медичних послуг та охорони і зміцнення здоров'я. Особливість ринку медичних послуг полягає в специфіці роботи медичних працівників, коли захист життя пацієнтів, гуманітарна місія охорони здоров'я та етичні аспекти медичної діяльності значно переважають над економічною доцільністю та прибутковістю медичної діяльності. З іншого боку, в сучасних цивілізованих суспільствах медичні послуги, спрямовані на задоволення потреби в поліпшенні "якості життя", характеризуються високою економічною рентабельністю.

Структура тарифів на такі медичні послуги по суті відображає економічні витрати на виробництво медичних послуг у двох інших сегментах ринку послуг медичного характеру: "сегменті маркетингу життя" та "сегменті маркетингу хвороби". Повнота задоволення потреб споживачів на цьому сегменті ринку послуг медичного характеру визначається іншими індивідуальними, природними та соціально-економічними факторами, незалежними від медичної діяльності лікарів. Крім того, ринок медичних послуг має наступні характеристики (рис. 1.1):

Характеристики ринку медичних послуг	кваліфікаційні вимоги, що призводять до обмеження кількості практикуючих лікарів
	специфічні вимоги, що призводять до обмеження кількості лікарень, які можуть диктувати певну цінову політику
	недосконалість та специфічність конкуренції, що робить неможливим залучення покупців за рахунок зменшення ціни
	медичні послуги різноманітні, їх важко зіставити
	немає прямого зв'язку між ціною та витратами споживача, значну частину яких сплачує третя сторона (родичі, працедавці за умови добровільного медичного страхування або надання соціального бонуса)
	наявність зовнішніх ефектів (екстерналій), надання медичних послуг діє ефективно не тільки на покупців цих послуг, а й на інших осіб

Рис. 1.1. Характеристики ринку послуг медичного характеру

Джерело: складено автором на основі [41; 32; 37].

Наприклад, розвиток курортів покращить доступ до медичних закладів та місцевої інфраструктури (доріг, телекомунікацій тощо), якими користуватимуться не лише туристи, а й місцеве населення. Таким чином, розвиток туристичної інфраструктури та секторів ринку послуг медичного характеру уможливить як індивідуальне обслуговування пацієнтів (на вимогу), так і масове споживання. Водночас, медичний туризм передбачає пріоритетність медичних послуг для подолання чітко визначених і конкретних проблем зі здоров'ям. У цьому сенсі медичний туризм тісно інтегрований із системою охорони здоров'я.

Оздоровчий туризм, на відміну від медичного, зосереджується на рекреаційних заходах і вдосконаленні туристичних об'єктів. Однак деякі

привабливі туристичні дестинації використовують багатогранний підхід до розвитку різних об'єктів туристичної індустрії. Кількість медичних туристів у Європі з кожним роком зростає завдяки факторам, наведеним у табл. 1.1. 90 відсотків громадян ЄС отримують медичну допомогу у власній країні, тоді як 53 відсотки схильні звертатися за медичною допомогою в інші країни [41]

Таблиця 1.3

Тенденції розвитку медичного туризму в світі

Фактори	Тенденції
Модні тенденції щодо здоров'я й зміщення потреб у здоров'ї до області споживацьких пріоритетів	Нині «система охорони здоров'я відображує глобалізовану споживчу культуру» [41].
Людство глобально переймається здоров'ям як невід'ємною частиною існування.	Здоров'я є основоположною індивідуальною проблемою (після труднощів фінансового характеру) для 48% українців і поляків, 41% німців, 40% італійців, 35 % шведів [32].
Накопичений досвід європейської медпрактики й науки	Університетські клініки Європи вже більше двох століть служать джерелами медичної науки. Європейські виробники медичної техніки та фармацевтичні компанії є світовими лідерами, сприяючи розвитку інновацій. Ключовими напрямками євромедицини є лікування онкозахворювань шляхом кріохірургії, радіаційна онкологія, трансплантація органів, клітинна терапія, лазерна косметологія й дерматологія, штучне запліднення, лапароскопічні оперативні втручання, прогресивне діагностування.
Розмиття розбіжностей між рівнями розвитку національних систем	Відповідно до EuroHealth Consumer Index 2015 [37] кращою європейською системою охорони здоров'я є нідерландська. На другому та третьому місцях розташовані Швейцарія й Норвегія. З 2010 року Болгарією, Румунією, Литвою, Словаччиною, Грецією, Угорщиною й Естонією було покращено свої рейтинги на 5 позначок й вище. Це свідчить про поступове зменшення різниці у якісних показниках послуг медичного характеру між Західною та Східною Європою, при цьому ціни в Східній Європі залишаються помірними. Законодавство ЄС сприяє транскордонному переміщенню медичних послуг та медпрацівників, а також взаємному визнанню сертифікатів та норм кваліфікаційного характеру. Протягом квітня дві тисячі дев'ятого Європарламентом було ухвалено законодавчий акт, котрий надає дозвіл здійснювати вибір країни вільно з метою лікування, не беручи до уваги місце проживання, з правом на відшкодування витрат [54].

Продовження табл. 1.3

Фактори	Тенденції
Комерціалізація охорони здоров'я та територіальна диференціація цін	У тексті доповіді ВООЗ 2008 року зазначається, що "світова система ОЗ рухається в напрямку нерегульованої комерціалізації". Проте вартість лікування суттєво варіюються, дивлячись, яка країна, насамперед це стосується країн ЄС із помітно розвиненішою інфраструктурою, таких як Німеччина, Швейцарія, Данія та Бельгія. Навіть беручи до уваги те, що медичний туризм не є захищеним від рецесії, на нього впливають фінансово-економічні кризи й політичні конфлікти [52], втім кризові ситуації сформували стимули для перспективи розвитку. Під час економічного спаду уряди змушені скорочувати державні витрати, включаючи фінансування медичних послуг. Заразом зниження загального рівня здоров'я потребує більших зусиль від медичних служб й створює додаткове навантаження для бюджету. У зв'язку з цим чимало пацієнтів можуть вважати лікування за межами країни як реальну альтернативу.
Демографічна структура населення Європи	Період з 2010 по 2020 роки – це час, коли найбільше покоління кінця ХХ століття (народжене між 1946 і 1970 роками) увійде до старших вікових груп. Зараз виникають сумніви щодо здатності наявних європейських систем ОЗ задовольняти збільшення потреб старіючих індивідів. Медичний туризм пропонує альтернативний спосіб вирішення цих проблем без необхідності розширення місцевих можливостей охорони здоров'я [40] Інформаційно-інноваційні процеси. В ЄС вже вкладено 23 млн євро в електронні технології ОЗ для забезпечення обміну даними щодо пацієнтів й їх лікування між державами-членами у електронному форматі [49].

Джерело: складено автором на основі [9; 31; 29; 20.; 10; 16; 51].

За даними International Medical Travel Journal, медичний туризм стає одним з найактивніше зростаючих секторів [43]. Опитування 280 клінік і лікарень у 60 країнах світу, які є лідерами медичного туризму, свідчить про позитивну динаміку розвитку цього виду глобального бізнесу: 48% клінік, лікарень і компаній, що займаються медичним туризмом, повідомляють про збільшення кількості іноземних пацієнтів. Понад 50% операторів медичного туризму очікують, що обсяг ринку медичного туризму буде зростати більш ніж на 10% щорічно протягом наступних п'яти років.

Сектори, де медичний туризм, як очікується, принесе найбільший дохід, включають косметичну хірургію - 55%, лікування раку - 54%, лікування безпліддя - 40% і стоматологічне лікування - 38%. За даними Центру рішень у сфері охорони здоров'я компанії Deloitte, економіка країн з низькими витратами на охорону здоров'я генерує понад 2 мільярди доларів США доходу [47].

Бурхливий розвиток у сфері медичного туризму останнє десятиліття можна пояснити різними причинами:

- зростанням вартості лікування в розвиненіших державах.
- збільшення цін на лікування в розвиненіших державах і формування додаткового сегменту споживачів медпослуг, котрі вважають за краще поєднувати дешеве, якісне лікування з яскравими враженнями, отриманими під час подорожей за кордон;
- відсутність швидкого доступу до потрібної меддопомоги у межах країн Євросоюзу й Близького Сходу (черги);
- відсутність якісних медичних послуг та відповідних лікувально-діагностичних процедур у деяких країнах.

Для сприяння розвиненню медичного туризму урядові органи певних держав розвивають СОЗ, включаючи лікувально-профілактичні заклади, а також створюють туристичні й страхові компанії, що спеціалізуються на медичному туризмі. Існують також національні програми, метою яких є просування країни у галузі медичного туризму [38].

Перспективи розвитку медичного та оздоровчого туризму в країні базуються на таких факторах:

- розвиток медицини, технологій у сфері медицини
- ціни на діагностування й лікування.
- ступінь розвитку транспорту та готелів.
- ступінь мовної інтеграції в країні.
- правова система.

- імідж держави.
- розташування країни на карті світу [2].

Отже, розвинення медичного туризму це перспективний напрямом конкурентного позиціонування сфери охорони здоров'я у глобальному середовищі. Для цього обов'язково здійснювати підтримку його сильних елементів (стоматологія, офтальмологія, кардіологія, нейрогенні послуги, послуги з реабілітації та зміцнення здоров'я), розвивати нові напрями медичного туризму (трансплантація, б'юті-туризм тощо) та створювати відповідні регіональні медичні та реабілітаційні кластери. Очевидно, що для просування в'їзного медичного туризму будуть корисними якісні людські ресурси, медичні, оздоровчі та рекреаційні ресурси в поєднанні з відповідною ціновою політикою, увагою до зрілості процесів надання цих послуг та міжнародними медичними сертифікатами якості. На інституційному рівні важливо дотримуватися балансу між комерційними інтересами учасників медичного туризму та захистом інтересів споживачів цих послуг.

1.2. Теоретичні аспекти та ступінь наукової вивченості медичного туризму з урахуванням інклюзії як потреби часу

В дисертації Сисоєнко І. В. «Правове регулювання медичного та оздоровчого туризму в межах України» провела комплексне теоретичне дослідження поняття та змісту медичного туризму, на основі чого резюмовано несистематизованість та суперечливість позицій вчених щодо змісту медичного туризму, починаючи від понятійно-термінологічного апарату та закінчуючи специфічними рисами та природою медичного туризму.

Більшість вчених у своїх роботах дають аналогічні визначення медичного туризму. Так, до прикладу, Гудріх Дж. та Гудріх Г. є авторами однієї з найбільш ранніх дефініцій у даній сфері. Вони інтерпретують медичний туризм як наміри зі сторони туристичної установи (наприклад,

готелю) або пункту призначення (наприклад, Баден, Швейцарія) привабити туристів шляхом свідомого просування своїх об'єктів у сфері охорони здоров'я у доповнення інших звичайних туристичних зручностей такої туристичної установи чи пункту призначення [1, с. 218].

Кваліфікація медичного туризму за М. Прочоровіч: це комбінація лікування з туризмом. Крукс В.А., Тьорнер Л., Коен І.Дж. у своєму дослідженні пов'язують медичний туризм з частиною масової культури та зображують його як міжнародну подорож пацієнта до приватної лікарняної установи для отримання медичної допомоги, яка в той же час включає в себе задоволення від відпустки у відповідній зарубіжній країні [2].

До концепції медичного туризму іноземців, які здійснюють подорожі не в оздоровчих цілях, однак практикують їх у додаток до основного відпочинку Вінай Кумар Сінгх також включає [3].

Традиційно склалося так, що такого роду поїздки здійснювалися людьми з менш розвинених країн до держав зі стабільною економікою та сталим рівнем розвитку, й у сфері медицини. Однак, останнім часом можна спостерігати зміщення трендів у досліджуваній галузі в протилежному напрямку: сьогодні чимало пацієнтів, які проживають у високорозвинених країнах подорожують до менш стабільних та бідніших країн за отриманням дешевших медичних послуг. Пояснюються такі тенденції нижчими цінами за лікування, відсутністю черг, менш суворими правилами щодо можливості отримання специфічних послуг, тощо.

Як добровільний рух до іноземної країни для проходження запланованого лікування з метою покращення здоров'я, підвищення якості життя чи зовнішнього вигляду, що здійснюється з фінансових причин, якісних причин чи через неможливості переваг у країні проживання, - так визначає медичний туризм А. Біалк-Волф [4, с. 659].

Вартим уваги видається розуміння досліджуваного терміну, запропоноване П. Карерою та Дж. Бріджесом, які вбачають його як: «організовану подорож за межі природної медичної юрисдикції особи для

покращення або реставрації здоров'я такої особи шляхом медичного втручання» [5, с. 451].

Попри увагу до явища медичного туризму зі сторони представників різних галузей науки, найчастіше його вивчають вчені-економісти. На думку М. Олкієвича, це впливає: з фактору якості, так як пацієнти з низьким рівнем економічного розквітання та медичних послуг їдуть до інших країн, де медицина перебуває на високій ланці; з фактору ціни, який враховується, коли особи з розвинених держав подаються за дешевшими медичними послугами до нижчих за економічним критерієм країн [6].

Авторка доводить, що найбільш вдале та універсальне формулювання для визначення меж медичного туризму – «подорож за межі локалізації особи», а також зазначає, що межі медичного туризму не є визначальною характерною рисою даних правовідносин, на відміну від мети медичної подорожі.

Поняття «медичний туризм» Сисоєнко І.В. визначає як комплексний сектор охорони здоров'я, який передбачає подорож особи з метою задоволення потреб щодо свого здоров'я, лікувального та/або оздоровчого характеру та які можуть бути надані медичними професіоналами та спеціалістами в даній сфері.

На думку Сисоєнко І.В., характерними рисами медичного туризму виступають:

- а) це комплексний сектор сфери охорони здоров'я;
- б) включає в себе як лікувальні, так і оздоровчі елементи;
- в) це подорож за межі локалізації особи, незалежно від факту перетину державного кордону;
- г) специфічна мета – задоволення потреб особи щодо її здоров'я;
- г) невід'ємним суб'єктом являється кваліфікований медичний професіонал або спеціаліст у даній сфері.

Дещо по-іншому поняття «медичний туризм» трактує Подзіров А. О. у дисертації "Адміністративно-правове забезпечення розвитку медичного

туризму в межах України", під яким автор пропонує розуміти вид туристичної діяльності, метою якої є отримання медичної допомоги щодо лікування та/або діагностики захворювань або проведення медичних процедур і маніпуляцій. Специфічними ознаками медичного туризму визнано: отримання медичної допомоги за межами місця проживання; спрямування на отримання медичної допомоги; лікування захворювань та/або проведення діагностики.

А специфічними ознаками медичного туризму Подзіров А.О. визначає:

- а) отримання медичної допомоги за межами місця проживання;
- б) спрямування на отримання допомоги медичного характеру;
- в) лікування захворювань та/або проведення діагностики.

Під час воєнного стану в Україні деяким громадянам дозволено виїжджати на лікування за кордон. Відповідну постанову «Про внесення змін до Правил перетинання державного кордону громадянами України» ухвалив Кабмін 27 січня. Наразі військовозобов'язаним чоловікам віком від 18 до 60 років заборонено залишати країну.

Міністерство охорони здоров'я надало пояснення щодо можливості українських громадян перетинати державний кордон під час воєнного стану для отримання медичної допомоги у інших країнах.

У наказі МОЗ № 574 чітко визначені критерії та категорії пацієнтів, яким може бути надана медична та реабілітаційна допомога за кордоном.

Так само, як і раніше, якщо пацієнти потребують тривалого або високо вартісного лікування, а також отримання медичних послуг, які зараз обмежені в Україні через повномасштабну війну, їм дозволяється звертатися до лікування за кордоном.

Забезпечення належної медичної допомоги громадянам під час воєнних дій продовжує бути пріоритетом МОЗ. Уряд встановив механізм направлення українців на лікування за кордон. Ця ініціатива спрямована на зменшення навантаження на нашу медичну систему під час війни, а також на надання можливості громадянам отримати тривале та дороговартісне лікування за

межами країни, а також на отримання послуг, недоступних через військовий стан у країні.

Відповідність критеріям для направлення на лікування за межі країни у період ВС може бути підтверджене за допомогою форми первинної медичної документації № 027/о, яку заповнює лікар закладу ОЗ, що координує направлення на лікування до інших країн.

Особи, що виїжджають на лікування за межі країни, можуть бути супроводжені одним із членів своєї сім'ї першої черги родинних зв'язків, таких як батьки, подружжя або чоловік, діти, включаючи усиновлені.

1.3. Організаційна та технологічна взаємодія туристичних суб'єктів, медичних закладів, громадських організацій у просуванні алгоритму медичних послуг у туризмі

Медичні послуги можна розділити на кілька груп, такі як послуги реабілітаційного туризму та оздоровчі послуги (санаторії, спа, велнес-послуги). Послуги б'юті-туризму (пластична хірургія, догляд за зовнішністю та послуги косметичної хірургії) також є продуктами ринку медичного туризму. На ринку медичного туризму категорії учасників процесу обслуговування можна поділити наступним чином [7]:

- виробники - виробники медичних послуг, офіційно зареєстровані та уповноважені медичні установи, лікувально-профілактичні заклади та санаторно-курортні установи, що мають всі організаційно-правові форми та майнові права на надання медичних та оздоровчих послуг;
- надавачі послуг з охорони здоров'я та зміцнення здоров'я: будинки престарілих, санаторії, пансіонати, санаторії-профілакторії, пансіонати, будинки відпочинку, бальнеологічні курорти, санаторно-курортні туристичні готелі;

- посередники, які організують туристичні поїздки, шукають та укладають договори з медичними закладами, надають транспортні послуги та послуги з розміщення. Медичні заклади надають послуги з порятунку життя та зміцнення здоров'я.

Послідовність дій пацієнта під час прийняття рішення скористатися медичним туризмом на лікування наведена на рис. 1.2.

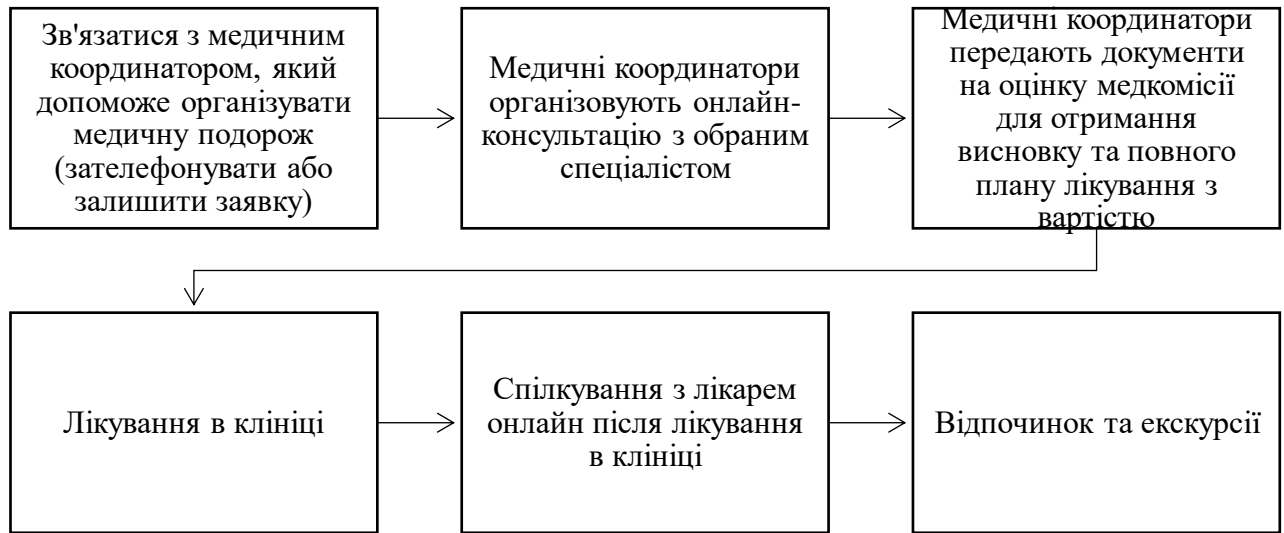

Рис. 1.2. Послідовність дій пацієнта під час прийняття рішення скористатися медичним туризмом до Чехії на лікування на основі джерела [5].

Організації ОЗ (Охорони здоров'я) надають медичну допомогу та послуги. Певною мірою до даної групи відносяться також організації, котрими надаються сервіси захисту та підтримки людям з хронічними захворюваннями та інвалідністю. Характерною особливістю медичного туризму виступає те, що фактичний споживач медичних послуг не може купити їх безпосередньо у їх надавача. У зв'язку з цим об'єктивним фактором можливості належної роботи ринку медичного туризму виступає існування проміжних виробників. Агенції медичного туризму надають набагато комплекснішу допомогу туристам, ніж послуги, які пропонують традиційні туристичні агенції. Агенції медичного туризму гарантують організацію якісного, загальнодоступного медобслуговування до й після лікування, підтримку у процесі лікування,

формування плану лікування з лікарями клінік національного й міжнародного рівня, оцінювання відношення ціни до якості у межах різних медичних закладів тощо.

У табл. 1.2 показано зв'язок між видами оздоровчого туризму та метою подорожі.

Таблиця 1.2

Взаємозв'язок між типами медичного туризму й ціллю подорожі

№ з/п	Вид медичного туризму	Мета подорожі
1	Діагностико-лікувальний туризм	Діагностика та лікування захворювань
2	Оздоровчий та б'юті-туризм	Оздоровлення, підтримка здоров'я, покращення зовнішнього вигляду
3	Курортно-лікувальний туризм	Профілактика захворювань Медична реабілітація

Джерело: складено автором за матеріалами [1].

Діагностично-лікувальний туризм визначається як подорож до акредитованих медичних центрів або конкретних лікарів заради отримання медичних послуг з діагностики або лікування. Такі подорожі відбуваються заради комплексного обстеження, діагностики та лікування захворювань за певною медичною спеціальністю.

За останнє десятиліття діагностичний туризм став одним з основних напрямків обстеження та діагностики, зі значним збільшенням міжнародних поїздок з метою раннього виявлення захворювань та виявлення факторів ризику. Сучасний діагностично-лікувальний туризм поширений у сферах репродуктивної медицини, стоматології, онкології, кардіології, дерматології, ортопедичної хірургії, офтальмології, лікування залежностей, нейрохірургії, традиційної та нетрадиційної медицини.

Другий вид медичного туризму - це туризм здоров'я та краси, метою якого є відновлення і підтримка здоров'я та покращення зовнішнього вигляду. Існує три підтипи: спа і велнес, фітнес і велнес та туризм за косметичними послугами (див. рис. 1.6).

Б'юті-туризм вважається різновидом медичного туризму, оскільки він характеризується послугами, що надаються фахівцями з медичною освітою. Такі послуги не включають лікування чи діагностику, але їхня низька якість може мати негативний вплив на здоров'я людей. Це дослідження зосереджується насамперед на косметичному туризмі. Люди подорожують заради косметичних хірургічних маніпуляцій (блефаропластика, ліпосакція, збільшення грудей, пересадка жиру, риноластика) та некосметичних хірургічних сервісів (ін'єкції ботоксу й подібні ін'єкції, наповнювачі з гіалуроновою кислотою, позбавлення нежаданого волосся, хімічні пілінги та здійснення лазерного омолодження обличчя). Провідними країнами для медичного туризму в цьому секторі виступають США, Бразилія, Японія, Північна Корея, Мексика, Німеччина, Франція та Колумбія.

Б'юті-туризм включає в себе спа- і велнес-туризм, а також фітнес- і велнес-туризм. Велнес-програми - це унікальне поєднання фізичних вправ і спа-програм, які здатні за короткий проміжок часу інтенсифікувати неочевидні можливості організму. Оздоровчі тури - це набір якісних заходів з оздоровлення (релаксація, масаж, дієта і помірні фізичні навантаження), спрямованих на поліпшення загального фізичного стану і психічного благополуччя здорових людей [34].

SPA-туризм зосереджується на охороні здоров'я та профілактиці захворювань, а SPA-послуги здебільшого надаються в готелях, де є відповідні відділи здоров'я та благополуччя. Класичний напрямок базується на водних процедурах (гідротерапія та морепродукти) та кліматотерапії (спа-центри, соляні печери, гірське, морське та лісове повітря, грязі, торф, мох і сіль), тоді як етнічний напрямок у СПА-центрах зосереджується на використанні місцевого колориту. Спа-центри також пропонують різноманітні процедури, такі як тайський масаж, відновлювальна акупунктура, турецькі лазні, лазні та сауни.

На відміну від медичного туризму, спа-туризм орієнтований на людей з конкретними захворюваннями, а спа-процедури призначаються лікарями.

Медичні та оздоровчі послуги надаються в SPA-готелях із санаторіями та оздоровчими центрами. СПА і медичний туризм спрямовані на первинну профілактику захворювань на початкових стадіях, коли функції організму починають погіршуватися, профілактику загострення або рецидиву хронічних захворювань, а також медичну реабілітацію після важких хвороб (наприклад, інфаркту, інсульту).

Отже, для проведення наукових досліджень слід використовувати два підходи до класифікації медичного туризму: перший - залежно від місця, куди спрямований медичний туризм, і другий - залежно від форми або способу організації медичних подорожей. Класифікація напрямків медичного туризму ґрунтується на загальних принципах Всесвітньої туристичної організації (UNWTO) та специфічних регіональних стандартах, що застосовуються асоціаціями медичного туризму для оцінки країн за показниками медичного туризму. Під час класифікації різновидів медичного туризму необхідно враховувати основну мету подорожі туриста.

РОЗДІЛ 2

ОСОБЛИВОСТІ РОЗРОБКИ, ЗАСТОСУВАННЯ ТА ЗНАЧЕННЯ ПРОЄКТІВ МЕДИЧНОГО ТУРИЗМУ З УРАХУВАННЯМ ІНКЛЮЗИВНИХ ПОТРЕБ У ЧЕХІЇ

2.1. З історії розвитку медичного туризму Чехії

Природні лікувальні джерела і курорти використовуються в Чехії вже кілька сотень років. Найбільший бум на чеських курортах припадає на XVIII-XX століття. У цей час було побудовано низку важливих споруд, особливо курортів і готелів, парків, місць відпочинку, колонад тощо, які донині формують загальну культурну та архітектурну картину курортних міст.

Курорти в Чехії того часу стали важливими місцями лікування та відпочинку для місцевої та іноземної аристократії.

Основними чинниками, які спричинили розквіт чеської спа-індустрії, були:

- розвиток науки (медицина, курортологія, водолікування, аналіз мінеральних вод та ін.), заснування водолікувального інституту 1829 р.;

- «наступ романтизму, історизму, вплив вторинних течій Просвітництва» - вияв в архітектурі, наприклад, спроба створити «ідеальне місто», у стилі життя – пошук ідеалу в здоров'ї тощо;

- важливість соціального життя на курортах – налагодження неформальних контактів, культурне життя (театральні вистави, концерти, наукові конгреси тощо, що проводяться в курортні місця).

Отже, санаторно-курортний, оздоровчий і медичний туризм завжди були взаємопов'язані. Проте медичний туризм як окрема галузь оздоровчого туризму почав розвиватися відносно недавно і має великий потенціал для розвитку в майбутньому. Дотримання сучасних тенденцій в індустрії оздоровчого туризму дозволить відкрити можливості на поточному ринку та

використовувати їх на благо людей, які відчувають потребу захистити чи покращити своє здоров'я.

Для легшого орієнтування в проведеному аналізі медичний туризм поділяється на два напрямки, які відповідають наступним окремим підрозділам: санаторно-курортна індустрія (включає також оздоровчі та санаторно-курортні послуги) і медичний туризм.

Чеські мінеральні джерела використовуються для лікування з XV століття. Міста-курорти також часто мають важливе значення своєю архітектурою. Чеські курорти отримали значне визнання в Європі, саме в чеських університетах викладали бальнеологію та гідротерапію як медичну галузь.

Курорти розташовані у всіх регіонах Чеської Республіки, за винятком Праги та Височіни. Карлові Вари, Маріанські Лазні, Франтішкові Лазні, Яхимов, Теплице та Єсенік належать до великих і відомих курортів. Ці місця також є найбільш відвідуваними іноземними туристами. У курортних місцях середнього розміру, таких як Бехине, Дарков, Лібверда, Подебради, Тршебонь тощо, іноземні туристи становлять менше 10% усіх відвідувачів курортів.

Курортне лікування в основному надається клієнтам медичних страхових компаній. Найбільший ліжковий фонд курортних закладів (12 360 ліжок) знаходиться в Карловарському краї, що приблизно на 10 000 ліжок більше, ніж в інших важливих курортних регіонах: Оломоуцький край – 2255 ліжок, Злінський край – 2088 ліжок. Найменша кількість ліжок у курортних закладах у Південно-Моравському краї (306 ліжок) і Пльзеньському краї (307 ліжок). Ці дані надані в 2014 році Міністерством охорони здоров'я Чеської Республіки.

Карта курортних місць Чехії наведена в Додатку А.

З 1995 року в Чеській Республіці діє професійна асоціація лікувальних курортів – Асоціація лікувальних курортів Чеської Республіки (SLL). Її мета — підтримувати та гарантувати терапевтичний рівень цих курортних компаній. Місія Асоціації полягає в оздоровленні навколишнього середовища

та створенні умов для підтримки та розвитку спа-індустрії в Чеській Республіці, а також у захисті спільних та індивідуальних інтересів членів. На внутрішньому ґрунті SLL є дійсним партнером і опонентом Міністерства охорони здоров'я Чеської Республіки».

- Європейський союз медичних курортів, Європейська асоціація курортів,
- державні установи, такі як Міністерство охорони здоров'я, Міністерство регіонального розвитку, агентство CzechTourism;
- організації, створені містами – міські комісії курортів, культури і туризму,
- неурядові організації, такі як добровільні неурядові організації, засновані на інтересах, Асоціація курортів Чеської Республіки, Асоціація лікувальних курортів Чеської Республіки, Профспілка охорони здоров'я та соціальної допомоги Чеської Республіки тощо.

За даними Інституту медичної інформації та статистики Чехії, щороку в Чехії проходять реабілітацію понад 2,3 мільйона пацієнтів з усього світу. Понад 80% людей лікуються амбулаторно, близько 20% потребують госпіталізації. Приблизно 96% пацієнтів відзначають ефективність обраної програми реабілітації і задоволені її результатами.

Із загальної кількості майже 148 500 іноземців 67 000 (45%) були з Європейського Союзу (ЄС). Частка іноземців з країн ЄС поступово зменшується, незважаючи на загальне зростання їх абсолютної кількості з 2016 року (54%). На падіння вплинув вихід Британії й Північної Ірландії (Великобританії) з ЄС у 2020 році.

Найчастіше зверталися до іноземців у 2021 році знову були громадяни Словаччини з 36 900 (25%), за якими йшли українці з 28 100 (19%), росіяни – 9500 (6%), в'єтнамці – 8600 (6%), німці – 7600 (5%).

Багаторічний досвід і традиції оздоровчого туризму в Чехії створюють передумови для розвитку рекреації і займають лідируючі позиції в чеському лікувальному туризмі. Велика кількість лікарень отримує сертифікат

фінансової стабільності CZECH Stability Award. Відвідуваність окремих клінік та реабілітаційних центрів наведено в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Кількість пацієнтів у клініках та реабілітаційних центрах за регіонами

Назва	Регіон	Кількість хворих			
		2019	2020	2021	2021-2019
Університетська лікарня Мотол	Прага	1 331 839	1228 308	1 308 482	-23 357
(Стаціонарна + амбулаторна допомога)	Прага	23 351	22 125	28 002	4 651
Клінічний інститут Карлових Вар	500 000	10 млн.	200 000	-	300 000.
Реабілітаційний інститут Кладруби	Центральна Богемія	1,807	1,575	1,473	-334
Лікарня Písek South	Богемія	40 500	42 300	416 500	1 150
Лікарня Вишків	Південна Моравія	14 445	15 402	15 338	893
Лікарня Маріанські Лазні	Пльзень	18 950	19 050	20 450	1 500
Інститут реабілітації Брандис над Орлицею	Пардубіце	1 620	1 385	1 029	-591
Пасхальний професійний медичний Інститут п.о.	Оломоуц	3 028	2 819	3 264	236
Лікарня Kadaň	Ústí	10 152	7 227	8 926	-1 226
Госпітальний факультет і медичний Факультет у Градец Кралове	Градец Кралове	48 300	43 252	46 575	-1 725
Медичний інститут Метіловіце-Моравсько-Сілезького курорту	Моравська Сілезія	465	435	472	7

Джерело: складено автором за матеріалами [2].

Результати табл. 2.1 свідчать про нестабільну динаміку кількості пацієнтів у клініках та реабілітаційних центрах по регіонах Чехії у 2019–2021 рр. Збільшення кількості хворих спостерігається в місті Прага, Моравсько-Сілезькому, Оломоуцькому, Пльзеньському, Південноморавському та Південночеському краях.

Виходячи з аналізу кількості клінік у Чехії за регіонами, найбільшу кількість клінік мають: Південно-Моравський край (15), Південночеський край (9), Прага (9), Градец Кралове (7). Решта регіонів мають невелику кількість поліклінік, які розташовані переважно в обласних центрах.

Подальший розвиток оздоровчого лікування обумовлений зростаючим попитом на реабілітаційні послуги через маркетингові інструменти для їх просування.

2.2. Ознаки, чинники, класифікація та варіативність застосування медичних послуг у туризмі Чехії

Чеська Республіка відкриває новий рубіж у сфері оздоровчого туризму, поєднуючи передові медичні технології з багатими традиціями лікувальних практик. Країна виділяється в Центральній Європі своїми університетами та інституціями, які очолюють прогрес у медичних дослідженнях та інноваціях.

Чеська Республіка є привабливим напрямком для закордонних пацієнтів, які шукають різноманітні методи лікування, такі як косметична хірургія, стоматологічні процедури, ортопедичні операції та лікування безпліддя, завдяки своєму досвіду в цих сферах. Крім того, у Чеській Республіці є численні лікарні та клініки найвищого рівня, оснащені найсучаснішим медичним обладнанням.

Іншою відмінною рисою Чеської Республіки є її орієнтація на надання високоякісної медичної допомоги, яка часто має більш економічну ціну, ніж у країнах Західної Європи чи Північної Америки. Лікування в Чеській Республіці може бути на 40-80% дешевше, ніж у Західній Європі та Північній Америці, залежно від конкретного лікування. Економічний характер медичного обслуговування не впливає на якість; натомість країні вдалося досягти балансу, який зробив її бажаним місцем для медичного туризму.

У Чеській Республіці Міністерство охорони здоров'я керує та спостерігає за системою охорони здоров'я, щоб переконатися, що лікарні та клініки дотримуються високих стандартів безпеки та якості. Країна наголошує на міжнародній акредитації, наприклад від JCI (Joint Commission International), щоб продемонструвати свою відданість досконалості.

Регулярні оцінки контролюючими органами забезпечують безперервне забезпечення якості, зосереджуючись на протоколах безпеки пацієнтів, включаючи інфекційний контроль, хірургічні процедури та післяопераційний догляд. Крім того, пацієнтам гарантуються такі права, як інформована згода, конфіденційність і доступ до їхніх медичних записів, що ще більше посилює зобов'язання щодо надання першокласних медичних послуг.

Система охорони здоров'я в Чехії вважається однією з найміцніших систем охорони здоров'я в світі. Вона має 6,6 лікарняних ліжок на 1000 жителів, що робить її однією з найкраще оснащених країн Європи. Надання високоякісної медичної допомоги за оптимальною ціною робить Чехію в очах медичних туристів однією з найбільш затребуваних країн для лікування за кордоном.

Однак, Чехія не лише на першому рівні медичного обслуговування високого рівня, але також є одним з найзатребуваніших туристичних напрямлень у світі.

Чеська Республіка пропонує прекрасні пейзажі, такі як засніжені гори, озера, долини та багато інших дивовижних місць. Тут також можна відвідати незліченні історичні пам'ятки, включаючи замки, замки та сторожові вежі. Переважна більшість цих місць також занесені до списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. Чеська Республіка, яку також називають Чехією, є маленькою країною в центрі Європи та не має виходу до моря членом Європейського Союзу. Її загальна площа становить майже 80 000 км², вона межує з Німеччиною, Австрією, Польщею та Словаччиною, а загальна чисельність населення досягає майже 11 мільйонів. Завдяки своєму розташуванню її називають серцем Європи, а також вона посідає сьоме місце в списку найбезпечніших країн світу.

Сертифіковані лікарні та клініки дотримуються строгих гігієнічних стандартів, завжди є зручні дати лікування або операцій, відсутні довгі очікування на використання новітніх технологій та медичних процедур, під час госпіталізації забезпечуються найвищі стандарти безпеки пацієнтів. Крім

того, є можливість ознайомитися з культурними, історичними та природними пам'ятками. Відвідувачам пропонується спа та реабілітаційне обслуговування в медичних закладах першого рівня під доглядом досвідчених професіоналів, з доступними цінами на надання медичних послуг за стандартами.

На вартість медичних послуг в санаторно-курортних і медичних установах впливають кілька факторів:

- характер захворювання;
- тип медичного закладу - державний/приватний;
- місто, де розташована клініка;
- схема лікування;
- додаткові послуги (наприклад, послуги перекладу).

Кількість проданих послуг і їх ціна мають великий вплив на просування лікарень в Чехії. Виплати здійснюються клієнтами як з особистих джерел фінансування, так і через медичне страхування. Проведемо порівняльний аналіз цін на послуги в деяких відомих клініках з кожного регіону Чехії (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Вартість медичних послуг, наданих у відомих медичних установах Чехії у
2021 році

Медичний заклад	Вид лікування	Ціна послуги / євро
Університетська лікарня Мотол (Стаціонарна + амбулаторна допомога)	Консультація кардіолога	300
	МРТ головного мозку	1200
	Кардіологічна діагностика перед операцією	105–126509
	ЕЕГ (електроенцефалографія)	219–893
	Терапія стовбуровими клітинами	1033–1278
	Хірургія сколіозу	630–780
Інститут клінічної і експериментальної медицини	Консультаційні послуги	17
Гастроцентр в Карлових Варах, експертизи, спрямовані на раннє виявлення початкових стадій в серйозних	Оздоровча програма для дітей	225
	Класичний масаж всього тіла	56
	Мінеральна ванна	54
	Гідромасаж	36
	Суша содова ванна	28
	Грязьове обгортання	30

захворюваннях органів травної системи	Перлова ванна	28
	Киснева терапія	26
	Електротерапія	20
Інститут реабілітації Кладруби	Гінекологічні та акушерські процедури	2–1020
	Процедури пластичної хірургії	265–1009
	Травматологія, хірургія та ортопедичні процедури	6–21
Лікарня Písek, амбулаторія і стаціонар лікувальний, діагностичний та терапевтичні послуги	Відділ у справах дітей та підлітків	350–834
	Гінекологічно-акушерське відділення	30–13000
	Невідкладна очна допомога	300–550
Лікарня Вишків	Хірургічна клініка	20–870
	Ортопедична клініка	20–500
	Терапія стовбуровими клітинами	1050–1250
Лікарня Mariánské Lázně	Surgical Clinic	2–147
	Гастроентерологія	10–500
	Невідкладна ортопедична допомога	10–12500
	Кафедра радіології	5–150
	Реабілітація, лікувальна фізкультура та терапія	0,6–56
Інститут реабілітації Brandýs над Орлицею	Медична реабілітація та лікувальна фізкультура	14–25
	Інші медичні процедури	5–8
	Гідротерапія - 20 хв	3–27
	Масаж і релаксаційні процедури	8–25
	Фізична терапія та трудова реабілітаційні послуги	1–15
Paseka Професійний Медичний Інститут	Оренда ліжка з регульованою висотою та узголів'ям разом з обладнанням	5/день
Hospital Kadaň	Хірургічні операції	266–1018
	Травматологічні послуги	6
	Ультразвукове дослідження	30–43
	Біохімічне дослідження, імунологія	6–21
	Гінекологія	161–1018
Госпітальний факультет і медичний факультет у Градец Кралове	Інфекційні хвороби та вакцини	400–4450
	Центр трансферу біомедичних технологій	40–2500
	Лазерний центр і незалежний	від 958
	Косметичне лікування	від 1729
	Моделювання грудей	від 1729
	Стоматологія	від 42–2108
	Дитяче відділення	50–2000
	Акупунктура амбулаторії	5–250
Репроцентр	20–500	
Медичний інститут Метіловіце-Моравсько-Сілезького курорту	Лікування дітей за державний кошт, страхування	-

Джерело: складено автором за матеріалами [51].

Слід зазначити, що ціни на санаторно-курортні послуги доступні. Уряд Чехії опікується лікуванням та реабілітацією дітей. Прибутковими санаторно-курортними послугами слід вважати те, що покривається медичною страховкою.

Першу десятку лідерів за тривалістю часу (днів) за призначенням лікування склали: паліативна допомога (20,3), дитяча психіатрія (19,1), геріатрія (15,7), психіатрія (15,4), реабілітація та фізична медицина (14,4), ортопедична допомога (11,1), ревматологія (10,2), дерматологія (8,4), лікування опіків (8,3), клінічна гематологія (8,3).

Також слід зазначити, що в чеських медичних установах цілком можливо вибрати будь-який вид лікування. Щодо лікування іноземців у Чехії, слід зазначити, що у 2021 році іноземці покривали понад 90% витрат на охорону здоров'я (1055 мільйонів чеських крон) готівкою у формі страхування. Непогашені витрати зросли у 2021 році з 85 мільйонів чеських крон до 102 мільйонів чеських крон, але їх частка залишається на рівні менше 9%, з яких вищезазначені 65,8 мільйона чеських крон (64%) були простроченими, порівняно з 59,4 мільйонами чеських крон (70%) у 2020 році. Решту 10,5 млн чеських крон (0,9%) витрат сплатили за іноземця державні органи Чехії.

У 2021 році на тисячу іноземців у Чехії медичними послугами стаціонарних закладів охорони здоров'я скористалися 148,5 млн осіб. Після попереднього спаду у 2020 році через обмеження під час пандемії COVID-19 попит на спа-послуги зріс майже на 43%, тобто навіть на 16% більше, ніж у попередньому році. Поточний максимум становить 127 600 іноземців у 2019 році.

У 2021 році зростання спа-послуг також було зумовлене триваючою масштабною вакцинацією проти COVID-19, яка також торкнулася іноземців. У довгостроковій перспективі 2021 рік продовжує початкову тенденцію зростання кількості пацієнтів, які користуються санаторно-курортними послугами.

Кількість іноземців за віковими групами та способом оплати за медичне обслуговування наведено в таблиці 8. На основі аналізу (CSU, 2022) виявлено, що у 2021 році найбільший попит на санаторії в Чехії мали іноземці з наступних країн: країни: Україна, Словаччина, Польща, Німеччина, Велика Британія.

По всій Чехії найбільшою популярністю у 2021 році користувалися такі регіони, які надавали санаторно-курортні послуги: Празький, Південно-Моравський, Середньочеський, Моравсько-Сілезький та Пльзеньський. Серед вікової групи іноземців, які користуються курортними послугами в Чехія — люди віком 20–59 років.

Лікарня Horovice пропонує широкий спектр відділень і консультаційних центрів, пов'язаних з окремими палатами. Тут надаються спеціалізовані медичні послуги, що виходять за межі базових медичних дисциплін, не лише для пацієнтів з Чеської Республіки. Ортопедичне відділення щороку виконує понад 1000 тотальних ендопротезів тазостегнового та колінного суглобів і автоматично забезпечує необхідну медичну реабілітацію для їх реципієнтів у лікарні реабілітації Бероун.

За останні роки в лікарні проведений масштабний ремонт спочатку амбулаторного, а потім стаціонарного відділення. На зараз всі її підприємства обладнані одно-чотиримісними кімнатами з власними санвузлами, телевізором, доступом в інтернет через мережу WI-FI.

Ще однією вагомою перевагою у сфері задоволеності та здоров'я пацієнтів є власна аптека, яка надає не лише широкий асортимент лікарських та косметичних засобів, а й засоби лікування та реабілітації.

Відвідувачі лікарні Horovice можуть відвідати нещодавно відремонтовану кав'ярню, яка відрізняється від інших лікарняних кав'ярень тим, що виробляє ексклюзивні солодкі та солоні продукти з найякісніших інгредієнтів, а клієнти можуть насолодитися якісною кавою у приємній атмосфері. З наведених вище прикладів ясно, що бачення власника лікарні полягає в тому, щоб створити медичний заклад, який надає не тільки

стандартну медичну допомогу найкращої якості, але й надає унікальні послуги в Чеській Республіці. І все це в максимально приємній обстановці для наших пацієнтів, яких ми також вважаємо своїми клієнтами.

Реабілітаційний центр лікарні Бєроун – це нещодавно побудований, дуже сучасний, сучасний заклад – один із найкращих у своєму роді навіть за межами Чеської Республіки.

Разом із лікарнею Ноговісе створено в колишньому адміністративному районі Бєроун функціональний, якісний, сучасний, доброзичливий і надійний медичний заклад. Бєроунська реабілітаційна лікарня має якісне та сучасне відділення внутрішньої медицини реанімації, відділення реабілітації та справді відомі на сьогодні робочі місця - реабілітаційний та артроскопічний центр. Також існує широкий спектр амбулаторної допомоги, включаючи МРТ та сучасний комплекс інших послуг.

Відремонтовані до деталей будівлі, нові технології, передове обладнання, найсучасніше обладнання, а головне - кваліфіковані фахівці з ряду лікарів та іншого медичного персоналу.

Діагностичний центр у Празі є провідним постачальником діагностичних та амбулаторних медичних послуг, орієнтованих на дітей та підлітків. Ми надаємо комплексну допомогу як дітям, так і дорослим.

Під одним дахом пропонуються послуги лікаря загальної практики та інших медичних спеціальностей, таких як дитяча пневмологія та алергологія, ортопедія, гінекологія, неврологія та урологія. Також надаються рекомендації щодо харчування, консультації для новонароджених із групи ризику та пацієнтів з дитячими гемангіомами.

Центр оснащений медично-лабораторною технікою вищого класу. Також доступні магнітно-резонансна томографія, рентген та узд. Ці сучасні апарати дозволяють лікарям швидко та точно визначити діагноз без неприємного навантаження для пацієнтів та зтримок у часі.

Діагностичний центр розроблено як лікувальний заклад для гострих та хронічних пацієнтів дитячого віку. Тому ми дбали про створення дружнього

середовища з атмосферою довіри. У складі центру є дві дитячі зони та садовий атриум, де діти можуть грати та розважатися.

Додатковою перевагою цього центру є його розташування, яке знаходиться всього в декількох хвилинах їзди на метро від історичного центру Праги, де ви можете відвідати багато культурних та історичних пам'яток і зробити своє обстеження в діагностичному центрі більш приємним.

Ортопедична хірургія може полегшити біль у суглобах і допомогти з обмеженою рухливістю, яка впливає на всі аспекти вашого життя. Акредитоване ортопедичне відділення клініки Горовіце надає допомогу пацієнтам з дегенеративними захворюваннями опорно-рухового апарату, особливо великих суглобів, включаючи імплантацію тотальних ендопротезів кульшового та колінного суглобів, а також лікування хронічних та травматичних захворювань м'яких суглобів (артроскопія, передній хрестоподібний пластика зв'язок). Невід'ємною частиною лікування є профілактика вродженої дисплазії кульшового суглоба новонароджених та її основне консервативне лікування.

Лікарня Horovice також має власне відділення анестезіології та реанімації, яке надає комплексну медичну допомогу всім пацієнтам протягом усього періоду до, під час і після операції, що потребує загальної анестезії.

Спектр найпоширеніших ортопедичних операцій:

- Хірургія з деформації стопи повного електроположення артроскопія. Тотальна заміна кульшового та колінного суглобів є найпоширенішими операціями, які ми виконуємо. Типи змінних суглобів, які використовуються, від zimmer biomet, johnson de puu і wright medical.
- Артроскопія. В основному виконуємо артроскопію колінного та плечового суглобів, а також реконструкцію передньої хрестоподібної зв'язки.

- Хірургія деформації стоп. Корекційна реконструкція деформацій суглобів стопи, таких як спусковий палець і ригідність великого пальця.

У реабілітаційній лікарні Бероун лікуються пацієнти з травматологічними діагнозами та пацієнти, які одужують після нейрохірургічних і хірургічних операцій на хребті, таких як спондиліоз або будь-яка інша форма дегенерації хребта. Комплексна медична реабілітація також використовується у пацієнтів з болями в хребті та суглобах різного походження та у пацієнтів із неврологічними захворюваннями, наприклад, після інсульту, розсіяного склерозу, а також з іншими неврологічними діагнозами.

Крім того, він забезпечує комплексну стаціонарну реабілітацію (госпіталізацію), особливо для пацієнтів після ортопедичних операцій, а нещодавно ми також почали пропонувати реабілітацію харчування.

Спектр найпоширеніших діагнозів та реабілітаційних методів:

- Травматологічні діагнози. Супутні стани після переломів кінцівок і після остеосинтезу кінцівок і тазу. Крім того, викривлення або розтягнення в області верхніх і нижніх кінців суглобів.
- Ортопедичні діагнози. Супутні стани після артроскопічних операцій, тотального ендопротезування колінного та кульшового суглобів, сколіоз
- Неврологічні діагнози. Неврологічні діагнози включають пацієнтів після інсульту, периферичних паралічів, захворювань м'язів, поліневропатій різного походження (діабетичної, спадкової та ін.), станів після травм і операцій на головному мозку.
- Стани після хірургії на хребті. Біль у хребті різного походження та корінцеві синдроми.
- Супутні стани після ампутації нижніх кінцівок
- Біль у спині різного походження та радикулярні синдроми

– Реабілітація харчування

У сфері пластичної хірургії використовуються останні тенденції та матеріали найвищої якості, щоб надавати найкращі послуги. Ми займаємося виконанням процедур у сфері пластичної та естетичної медицини. Операції можуть проводитися як амбулаторно (з використанням місцевої анестезії), так і під короткою госпіталізацією (якщо потрібна загальна анестезія) у лікарні Горовіце. Лікарня Horovice також має власне відділення анестезіології та реанімації, яке надає комплексну медичну допомогу всім пацієнтам протягом усього періоду до, під час і після операції, що потребує загальної анестезії. Ми також виконуємо вибрані коригувальні дерматологічні послуги. Ми допомагаємо нашим клієнтам позбутися травм і неприємних відчуттів, пов'язаних з їх тілом, і повернути впевненість у собі.

Спектр найпоширеніших пластичних операцій:

- Хірургія обличчя. Пропоновані операції на обличчі включають підтяжку обличчя, підтяжку середньої частини обличчя, підтяжку верхньої губи, пластику верхніх повік і мочок вух.
- Хірургія тіла. Збільшення грудей за допомогою силіконових імплантатів, видалення жиру, збільшення грудей, хірургічна корекція малих статевих губ і підтягування живота – найпоширеніші операції на тілі.

Із серпня 2022 р. на території Чехії розпочали свій процес лікування перші воїни ЗСУ, котрими були отримані поранення у процесі відбиття російської агресії.

Курси лікування поранень й реабілітування першими двома пацієнтами почали проходитися у межах курорту Лазне Дарков у східній частині країни.

Поранені провели у санаторії тридцять днів. Крок за кроком туди потрапляють другі українські військові.

Перевезення й лікування військових ЗСУ гарантує й проводить фонд Regi Base, котрий спеціалізується на допомозі пораненим воїнам,

поліцейським й пожежникам упродовж 11 років. Колись тут проходили лікування військові з Грузії, а 2018 - воїни з Донбасу, котрих було поранено протягом нападу Росії.

Курорт може забезпечити лікування для більшої кількості поранених військових, і немає ніякої максимальної межі. Кінцева кількість обслуговуваних осіб залежить переважно від наявного фінансування. Весь процес виявляється досить складним, зокрема з адміністративної точки зору.

Це процес з великою кількістю бюрократії. Потрібно очікувати на оформлення документів, таких як виписка з лікарні. У разі важких поранень військовослужбовець може бути вимушений покинути армію, після чого вона припиняє проявляти до нього інтерес. Але якщо є шанс на одужання, складно отримати дозвіл на виїзд за кордон, такий дозвіл видається лише тимчасово.

Для забезпечення таких потреб необхідні фінансові ресурси. Наприклад, одна з чеських компаній виділила значну суму для лікування двох військовослужбовців.

На підставі угоди між Міністерством оборони Чеської Республіки та Міністерством оборони України, укладеної у лютому 2022 року, Міністерство оборони ЧР готове забезпечити медичне лікування та реабілітацію українським військовослужбовцям, які отримали поранення внаслідок прямих воєнних дій.

Міністерство оборони Чехії має можливість допомогти до 35 пораненим українським військовим, надаючи їм медичну допомогу у своїх військових госпіталях. Протягом 2022 року чеські військові медики надали медичну допомогу дев'ятому українським військовим.

Україна надзвичайно зацікавлена у відділенні допомоги у галузі хірургічної ортопедії, ортопедії або подальшої реабілітації поранених військових, які вже пройшли оперативне втручання в медичних установах України.

3 лютого 2022 року шість українських військових отримали медичне лікування у Центральному військовому госпіталі у Празі, а троє - у

військовому госпіталі у місті Оломоуц. Інтерес до медичної допомоги з боку українських військових залишається дуже високим і значно перевищує доступні ресурси закладів.

Празький центральний військовий госпіталь має змогу надати два ліжка для хірургічного та два для ортопедичного лікування українських військових. Однак, діяльність ортопедичного відділення тимчасово обмежена через наслідки пожежі. Шпиталь у місті Оломоуці може надати 4 ліжка індивідам з наявністю поранених із травмами кінцівок, 3 - для інтенсивної терапії, й ще 3 на реабілітацію. У шпиталі у місті Брно доступно 5 місць у рамках лікування загальної хірургії, й 3 ортопедичні ліжка, готові прийняти пацієнтів.

За інформацією міністерства, відповідно до контракту, укладеного з початку лютого 2022 року, військові лікарі мають відбирати солдат для лікування. Проте через обмеження на в'їзд до територій іноземних держав, які перебувають у війні, це не можливо. У зв'язку з цим чеський військовий представник в межах нашої держави направляє медичні висновки до чеських лікарів, які обирають конкретних пацієнтів. Після встановлення діагнозу вирішується, чи необхідний повітряний або автомобільний транспорт.

2.3. Характеристика різних профілів застосування проєктів медичного туризму з урахуванням інклюзії у Чехії

Наразі на чеському ринку існує також низка приватних агенцій, які допомагають надавати медичні послуги іноземним пацієнтам. Однак ці агенції переважно співпрацюють із приватними клініками і не зосереджуються на наданні допомоги в найбільших медичних закладах, тобто у лікарнях під керівництвом міністерства (факультету).

Більшість туристів приїжджає до Чеської Республіки, а також до інших туристичних місць за допомогою агентств. Агентства володіють ринковим ноу-хау та можуть налагодити спілкування між медичним закладом і

пацієнтом, що в деяких випадках може бути проблемою хоча б через мовний бар'єр без агентства.

Звичайно, посередницька агенція не потрібна, якщо лікарня укомплектована персоналом і лінгвістично оснащена, а також готова і бажає прийняти іноземного пацієнта, коли він особисто звертається до неї з проханням про лікування [6].

У іноземній літературі згадуються проблеми та ризики для пацієнтів, які можуть бути спричинені співпрацею з неякісною агенцією в таких країнах, як Чехія, де ці агенції не підлягають спеціальному регулюванню та нагляду. Наприклад, Turner у своїй статті називає кілька способів, якими держава має забезпечити стандарти якості агентств, щоб мінімізувати ризики для іноземних пацієнтів.

В табл. 2.3 підсумовано деякі з цих вимог і показано, де Чеська Республіка дотримується цих вимог і де вона має потенціал для покращення. Прикладом може бути агентство Royal Medical, яке одне з небагатьох публікує умови на своєму сайті.

Таблиця 2.3

Вимоги до агенцій, які надають послуги медичного туризму в Чехії

Стандарти посередницького агентства

№ з/п	Деякі вимоги за Turner, 2011	Статус в Чехії
1	Діє система акредитації агентств	Його не існує. (Наприклад, у Польщі є «Польська асоціація медичного туризму», яка не лише об'єднує постачальників послуг, а й видає сертифікати якості.)
2	Агентства надають посередницькі послуги лише в акредитованих і якісних закладах	Неможливо визначити з упевненістю. Однак на основі ретельного опитування на веб-сайтах агентств можна сказати, що агентства надають медичну допомогу переважно невеликим клінікам і клінікам, якими керує один лікар, без акредитації SAK. Прикладом може бути, наприклад, гінекологічна клініка Plagyn, рекламована на сайті агентства Royal Medical.
3	Агентства встановили стандарти інформованої згоди	Єдиних правил немає.

4	Установи відповідають за безперервність догляду за пацієнтом до та після процедури	Не визначено. Це залежить від замовлення клієнта/пацієнта.
5	Запровадження обмеження відмови від відповідальності за виконане виконання	Це не так. Наприклад, агентство Royal Medical опублікувало на своєму веб-сайті Правила та умови, в яких прямо зазначено, що воно не несе відповідальності за надані послуги.
6	Існують стандарти роботи з конфіденційною інформацією.	Royal Medcial зазначає у своїх Положеннях та Умовах, що його клієнти погоджуються на передачу медичних записів між постачальником медичних послуг та агентством, але водночас запевняє клієнтів, що ця інформація залишається конфіденційною.
7	Персонал агентства має відповідну освіту (персонал агентства повинен мати медичну освіту, щоб направляти пацієнтів до потрібного закладу)	Він не стандартизований. Наприклад, агентство «Медікал Тревел» розміщує резюме своїх співробітників, більшість з яких не є випускниками медучилищ.

Джерело: складено автором за матеріалами[4].

Незважаючи на наведене вище, деякі лікарні, які безпосередньо підпорядковуються Міністерству, навіть не мають веб-сайту англійською мовою, не кажучи вже про те, щоб безпосередньо пропонувати певні процедури іноземним пацієнтам і спонукати їх скористатися їхньою допомогою. Тому тут є значний потенціал для покращення.

РОЗДІЛ 3

ПРАКТИЧНІ ТА ТЕХНОЛОГІЧНІ ПРОПОЗИЦІЇ ЗАСТОСУВАННЯ ПРОЄКТІВ МЕДИЧНОГО ТУРИЗМУ З МЕТОЮ ПІДВИЩЕННЯ СТАЛОСТІ ТУРИСТИЧНОЇ ІНДУСТРІЇ ПІД ЧАС ЗАГРОЗ ВІЙНИ

3.1. Маркетингове просування туристичного продукту медичного туризму, проєктні пропозиції

Створення нових методів маркетингу туристичного продукту викликало значні зміни в способах його просування до кінцевих користувачів, що призвело до переходу від системи, де домінували продавці, до системи, де важливу роль відіграють покупці.

Застосування сучасних технологій інформації відкрило широкий спектр нових можливостей, таких як інструменти для зменшення витрат, котрі сприяють спрощенню процесів комунікації, поділу та реалізації.

Використання Інтернету в сфері туризму широко розповсюджене явище і стає все більшим інструментом контактування з туристами. Попит на Інтернет заради знаходження інформації й бронювання квитків перманентно зростає. Взаємодія туристичних підприємств у Інтернеті зменшує час обробки туристичних запитів і спрощує процес порівняння різних пропозицій. Це призводить до підвищених вимог до професійної кваліфікації та технологічної готовності постачальників туристичної продукції [22].

Розглянемо п'ять елементів, необхідних для створення маркетингової стратегії туризму:

- 1) Веб-сайт, адаптований до мобільних пристроїв
- 2) Інструмент електронного маркетингу
- 3) Основний канал у соціальних мережах
- 4) Актуальні списки компаній
- 5) Спосіб легкого створення вмісту.

Зараз більшість відвідувань веб-сайтів відбувається з мобільних пристроїв, тому важливо, щоб сайт добре виглядав на мобільному телефоні:

- веб-сайт – це цифрова база бізнесу. Тут слід розміщувати вміст, залучати трафік, збирати адреси електронної пошти та здійснювати продажі. Соціальні медіа та списки компаній є вказівками, які вказують на цей центр:
- чутливість - сайт має виглядати на мобільному телефоні чи планшеті так само добре, як і на комп'ютері чи ноутбучі;
- привабливість - великі зображення надають більш професійний вигляд, ніж переповнений дизайн;
- бренд - доменне ім'я має містити назву вашої компанії, а логотип, кольори, стиль і тон мають відповідати вашому бренду.
- зручність для пошуку – слід виділити конкретні фрази, які ваші клієнти, ймовірно, введуть у пошукову систему.
- швидке завантаження - і клієнти, і пошукові системи не люблять повільне завантаження веб-сайтів.
- спонукання до дії - більшість туристичних компаній зосереджуються на спонуканні відвідувачів приєднатися до їхнього списку розсилки. Таким чином можна налагодити стосунки, залишатися на зв'язку та повторно показувати свій бренд.
- сайт повинен мати принаймні чотири сторінки. Кожна сторінка має бути пронизана ідентичністю бренду та повинна показувати цільовому ринку, чому поїздки є правильним вибором для них.
- головна сторінка – слід чітко підсумувати, що пропонує бізнес, хто ваші клієнти та чому вони повинні підписатися на список розсилки або забронювати тур.
- про фірму - розказати історію свого бізнесу та пояснити, що робить його унікальним.

- послуги - треба сформулювати пропозиції, підкреслюючи переваги для клієнта. Використовувати фотографії та відео, щоб показати, як саме виглядають подорожі. Показати відвідувачам, що робить пункт призначення чи екскурсію особливою.
- контакти – слід допомогти людям легко спілкуватися по телефону, електронною поштою, у чаті чи соціальних мережах.
- кожна сторінка має містити кнопку із закликом до дії або посилання, яке спонукає відвідувачів забронювати поїздку або зареєструватися у списку розсилки [23].

Оскільки подорож зазвичай коштує дорого, і її не часто бронюють на першому етапі планування, доцільно зосередитися на створенні списку розсилки. Коли гості веб-сайту приєднуються до електронної аудиторії, можна продовжувати розмову, налагоджувати з ними стосунки та підтримувати свою компанію в їхніх думках, коли вони будуть готові забронювати.

Слід також використовувати інструменти електронного туристичного маркетингу:

- електронні листи можуть вітати ваших відвідувачів і починати зв'язуватися з ними автоматично;
- бронювання подорожей – це віра. Клієнти повинні довіряти, перш ніж надсилати депозит, і потрібен час, щоб створити цей зв'язок.
- електронний маркетинг створює стосунки — і правильний інструмент електронного маркетингу робить це автоматично [24].

Ось кілька способів, за допомогою яких маркетинг електронною поштою працює:

- реєстраційні форми. Слід запросити людей приєднатися до списку. Найкраще запропонувати щось спокусливе — наприклад, посібник для завантаження, знижку на бронювання або можливість щось виграти — щоб переконати людей поділитися своєю електронною адресою. Слід використовувати тимчасову спливаючу форму або

вставляти форми в стратегічні місця, як-от нижній колонтитул кожної сторінки.

- список сегментів. Слід розділити список відповідно до конкретних інтересів клієнтів. Наприклад, можна відокремити наявних клієнтів від потенційних, створити сегменти на основі сторінки, яку вони відвідували під час реєстрації, або запитати їх про їхні інтереси у формі реєстрації. Також можна створювати категорії інтересів на основі того, що пропонує бізнес, як-от індивідуальні подорожі, Європа, розкішні подорожі, гарячі пропозиції тощо.
- вітальна серія. Слід автоматично надсилати електронний лист, коли хтось новий приєднується до списку. Але не зупинятися на досягнутому. Також можна створити інші засоби автоматизації, такі як: подальші електронні листи, які надають інформацію про бізнес на основі зацікавленості клієнта; знижки на день народження клієнта; і подальші дії щодо покинутого кошика.
- щомісячний інформаційний бюлетень. Ділячись зі своїми клієнтами порадами щодо подорожей і вигідними пропозиціями, можна встановити досвід і будувати стосунки.
- список розсилки – це цінний актив. Це дозволяє постійно підтримувати зв'язок з потенційними клієнтами, навіть якщо вони не користуються соціальними мережами. Люди зі списку висловили інтерес до бізнесу, тому вони сприйнятливі до повідомлень [14].

Можна зацікавити клієнтів електронними листами, пропонуючи знижки, додаткові акції, ранній доступ до нових продуктів та інші стимули. Якщо поділитися з ними корисною туристичною інформацією на додаток до маркетингових повідомлень, це допоможе їм побачити у вас експерта, якому вони можуть покластися та довіряти.

При користуванні кількома каналами соціальних мереж, дописи мають бути адаптовані до кожної аудиторії [15].

Соціальні мережі можуть швидко стати непосильними для власника бізнесу. Постійно створюються нові канали — і кожен має власні правила, аудиторію та ідеальний час для публікації.

Щоб спростити маркетинг у соціальних мережах, вибравши один основний канал, слід взяти до уваги:

- де клієнти проводять час. Кожен канал має дещо різні демографічні показники, тому важливо використовувати ті самі канали, які відвідує цільова аудиторія;
- який тип обміну повідомленнями найкраще підходить для бізнесу? На що дивиться цільова аудиторія? Вони віддають перевагу словам, зображенням, відео чи посиланням?
- який канал здається «домашнім»? Якщо займатися маркетингом самостійно, доцільно почати з каналу соціальних мереж, який знайомий, але не залишатися лише на одному каналі, якщо цільова аудиторія насправді знаходиться в іншому місці [23].

Загалом Pinterest і Instagram — це візуальні формати, які охоплюють переважно жіночу аудиторію, тоді як LinkedIn і Twitter приваблюють більше чоловіків і містять більше тексту. Люди, які відвідують YouTube, готові посидіти кілька хвилин, щоб переглянути відео. Facebook виглядає дещо старшим і жіночим, і пропонує чудове поєднання слів, фотографій, відео та посилань.

Кожен канал соціальних мереж дещо відрізняється, тому, якщо використовується більше одного, потрібно буде адаптувати публікації до кожної мережі.

Слід використовувати публікації в соціальних мережах, щоб створити імідж бренду, ділячись справжнім оригінальним вмістом, а також порадами та новинами галузі.

Слід створити актуальні списки підприємств.

Заявивши про компанію, можна додавати фотографії, контактну інформацію та інші відомості, а також відповідати на відгуки.

Бізнес може бути розміщений на кількох ключових сайтах в Інтернеті. Пошук і заявка на ці списки дає певний контроль над точністю наданої інформації та може допомогти зв'язатися з потенційними клієнтами.

Сайти, на яких туристична компанія має заявити або створити список, включають:

Facebook. Крім створеної сторінки, може бути створена ще одна автоматично.

TripAdvisor. Це все ще провідний сайт для оглядів компаній, пов'язаних із подорожами.

Yelp. Слід переконатися, що контактна інформація оновлена, і бути в курсі того, що люди говорять про бізнес.

Google Мій бізнес. Google дозволить оновлювати інформацію про компанію, створювати публікації, ділитися фотографіями та навіть створювати купони на знижку. Заявка на профіль і його оновлення також може підвищити рейтинг у пошуковій системі [34].

Контролювати відгуки про бізнес на цих сайтах не можна, але якщо хтось залишить негативний відгук, а відповідь буде доброзичливою, розумною, можна зменшити шкоду.

Спосіб легкого створення контенту. Блог приносить пошуковий трафік, демонструє досвід і відображає ідентичність бренду.

Один із найкращих способів представити бізнес мандрівникам — відповісти на запитання, які вони ставлять, коли планують подорож. Блог на веб-сайті дозволяє ділитися своїм досвідом, а кожна публікація в блозі додає ще одну можливість залучити клієнтів.

Ідеальна контент-стратегія для більшості компаній:

- визначити цільові ключові фрази. Які питання будуть шукати ваші потенційні клієнти? Знайти свою нішу та бути конкретними.

- створювати контент. Писати дописи в блозі, які відповідають на ці запитання.
- зберігати його актуальним. Щотижневе додавання нового вмісту дозволяє пошуковим системам знати, що сайт є надійним постачальником оновленої інформації.
- додати заклик до дії. Запросити відвідувачів блогу приєднатися до списку розсилки, щоб можна було продовжувати ділитися з ними цікавою інформацією.
- можна найняти автора для створення публікацій або придбати вміст в Інтернеті, але переконатися, що блог демонструє індивідуальність і досвід бренду [9].

Зосередившись на цих п'яти функціях, можна отримати простий план туристичної реклами та цифрового маркетингу, встановити цільову дату для встановлення кожного елемента, і незабаром можна представити бренд мандрівникам і перетворити їх на лояльних клієнтів.

3.2. Україна на фоні європейських туристичних трендів медичного туризму з урахування досвіду Чехії

Україна має дуже доступні ціни на медичне обслуговування, особливо порівняно зі США. Це робить його хорошим потенційним місцем для тих, хто хоче заощадити на дорогій операції чи стоматологічній процедурі.

При цьому є кілька важливих вузьких місць, зокрема:

- багато лікарів і медсестер недостатньо добре знають іноземні мови;
- найновіші технології можуть бути ще недоступними, а спеціалісти навіть не чули про ці технології, просто тому, що хтось повинен спочатку все це перекласти і навчити персонал – це потребує часу;
- інколи лікарі не знають, що їхні колеги можуть надавати певні послуги;

- нарешті, подорожувати Україною зараз не так просто через заборону на польоти, поки триває війна.

Таким чином, зрозуміло, що ринок посередницьких послуг буде зростати, турфірми швидко займуть цю нішу, якщо ще не зайняли. Звичайно, це збільшить витрати, але залишить їх на конкурентному рівні.

Київ – комфортне місто зі зручним розташуванням, автентичною культурною спадщиною, якісним сервісом і гостинністю, конкурентоспроможними цінами та широким спектром дозвілля. Ще одна головна туристична принадність – це безпека: тут є лабораторія, яка працює цілодобово, доступні тести на Covid, а у випадку труднощів із станом здоров'ям можна одержати висококваліфіковану медичну допомогу у лікарні.

Найбільше туристів до столиці приїжджає з Ізраїлю, США, Німеччини, Туреччини та Саудівської Аравії. У десятку стабільно входять туристи з США. По-перше, пряме авіасполучення дуже привабливе. Це дуже важливо для активного туристичного напрямку. По-друге, гастрономія та культурна спадщина викликають великий інтерес у відвідувачів зі Сполучених Штатів.

Багато приватних клінік Києва обслуговують туристів з Об'єднаних Арабських Еміратів. Вони приходять на процедури омолодження, в тому числі на терапію стовбуровими клітинами. Стоматологія, офтальмологія та репродуктивне здоров'я також популярні серед іноземних туристів. Медичний туризм розвивається дуже активно, оскільки приватні клініки освоїли новітні технології [9].

Столиця України пропонує іноземним туристам якісні медичні послуги в сферах пластичної хірургії, репродуктивної медицини, стоматології та клітинної терапії. Грамотні лікарі, новітні технології та доступні ціни приваблюють у місто туристів з усього світу.

По-перше, представники української діаспори в різних країнах світу можуть прилітати в Україну за медичною допомогою. Медична допомога в Україні часто є доступнішою та дешевшою навіть у приватних клініках. Крім того, немає мовного бар'єру для пояснення симптомів і характеристик

захворювань. Для порівняння: для іноземців, які проживають в Австралії, протезування зубів в Україні коштує дешевше навіть з перельотом туди й назад.

По-друге, за медичною допомогою в Україну їдуть іноземці з країн Східної Європи: Білорусі, Молдови та Болгарії. Завдяки спрощенню візової системи також приїжджають пацієнти з Італії, Великої Британії, Німеччини, Франції, Туреччини, Середньої Азії, Китаю та Об'єднаних Арабських Еміратів.

Найпопулярнішими напрямками є:

- лікування та протезування зубів;
- лікування захворювань очей, в тому числі відшарування сітківки та хірургічне лікування катаракти;
- пластична хірургія;
- реабілітація дорослих та дітей з проблемами опорно-рухового апарату внаслідок травм або дитячого церебрального паралічу;
- ендопротезування суглобів та післяопераційна реабілітація;
- репродуктивне здоров'я [17].

В Україні маємо високий стандарт послуг у сфері штучного запліднення, існують гнучкі правові норми щодо сурогатного материнства та донорства яйцеклітин, які не є жорсткими.

Українські медичні заклади використовують три основні стратегії залучення клієнтів із-за кордону:

- клініки запрошують пацієнтів безпосередньо та відбирають їх самостійно.
- заклади співпрацюють з агентствами, які відбирають пацієнтів за плату.
- іноземні лікарі направляють пацієнтів на лікування в клініки України. Зазвичай це робиться не заради прибутку клініки, а тому, що такий варіант більш зручний для пацієнта [14].

За даними Асоціації медичного туризму України, у 2018 році Україну відвідало понад 60 мільйонів медичних туристів, які витратили понад 150 мільйонів доларів лише на медичні послуги. Якщо врахувати, що ці туристи перебувають в Україні від 10 днів до трьох тижнів і майже завжди в супроводі одного-двох супутників, то ця сума зростає в 1,5-2 рази [17].

Упродовж останніх десяти років в Туреччині діє спеціальна програма, яка забезпечує фінансування для будівництва нових клінік, впровадження медичних новацій та навчання лікарів, включаючи програми за кордоном.

Розвиток подібних проектів та медичного туризму в Україні було призупинено спочатку через пандемію COVID-19, а тепер через війну, розв'язану росією.

Основними напрямками проникнення медичного туризму в Україну є надання медичних послуг за такими медичними спеціальностями:

- послуги репродуктивного здоров'я;
- стоматологія;
- офтальмології;
- кардіології;
- косметична медицина та естетика;
- пластична хірургія;
- лікувальні процедури;
- клітинні технології (включаючи можливість використання банків пуповинної крові) [33].

Зараз в Україні в рамках в'їзного медичного туризму працюють клініки клітинної терапії, серед яких Київський кардіологічний центр, Центр дитячої кардіохірургії, різноманітні онкологічні клініки («Лісод», «Інновація», «Спіженко Кібер Клініка») та приватні багатопрофільні лікувально-профілактичні заклади та кріобанки, які надають сучасні медичні послуги на засадах доказової медицини. За оцінками MedExpress, в Україні працює близько 50-70 медичних центрів, які обслуговують іноземних клієнтів [36].

Розвитку медичного туризму в Україні також сприяє наявність найсучаснішого медичного обладнання в спеціалізованих і приватних медичних центрах, відсутність черг і безвізовий режим в багатьох країнах світу.

Важливо відзначити, що наразі Україна має сприятливу законодавчу базу у сфері репродуктивної медицини та клітинної терапії, що у поєднанні з сучасним оснащенням клінік та високим професіоналізмом лікарів призвело до значного інтересу іноземців до отримання цієї медичної послуги в Україні. Також очевидно, що іноземні пацієнти цікавляться лікуванням пухлин у приватних онкологічних клініках України. Це тому, що в багатьох країнах ця сфера охорони здоров'я доступна лише в державному секторі, а приватний підхід не завжди пропонується.

У більшості випадків вартість медичних послуг в Україні значно нижча, ніж вартість аналогічного лікування в інших країнах. З цієї причини багато іноземців та українська діаспора віддають перевагу корекції зубів і зору в Україні.

При прийнятті рішення про лікування за кордоном важливу роль відіграє рівень обслуговування та відсутність мовного бар'єру. Україна робить позитивний прогрес у цьому напрямку. У клініках, де багато лікарів говорять іноземними мовами і приймають іноземних пацієнтів, медсестри часто також говорять іноземними мовами. Особливо це стосується англійської мови. Також часто можна почути польську та угорську мови [31].

Медичний туризм в Україні також стрімко розвивається не тільки за кордоном, а й всередині країни. Багато киян охоче звертаються за стоматологічною та офтальмологічною допомогою до таких медичних закладів, як Львів та Одеса.

На жаль, медичний туризм не знайшов відображення в українському законодавстві, але Всесвітня туристична організація, котра є провідною організацією міжнародного рівня у галузі, розглядає медичний туризм як одну з провідних моделей.

Учасники економічних відносин у сфері медичного туризму:

1) туроператор - юридичні особи, створені відповідно до законодавства України і виключним видом діяльності яких є посередництво в плануванні та реалізації туристичного продукту, у тому числі медичного туризму, а також надання спеціальних та супутніх послуг. та яка отримала в установленому порядку ліцензію туроператора, підприємство є ліцензованим туроператором;

2) медичні організації:

а) створені відповідно до законодавства України установи, що спеціалізуються виключно на медичних послугах, включаючи діагностику та/або лікування, та отримали відповідну ліцензію на проведення господарської діяльності, а також належать до сфери медичної практики;

б) створені згідно з законодавством інших країн, що спеціалізуються у наданні медичних послуг відповідно до законодавства своєї країни, мають ліцензію від Міністерства охорони здоров'я та укладений контракт з українським туроператором як посередником у наданні послуг в рамках медичного туризму;

3) організації, що надають послуги:

а) обов'язкове медичне страхування та страхування від нещасних випадків;

б) тимчасове проживання та харчування (за потреби);

в) екскурсія, розвага (за потреби) тощо.

4) інші організації або самозайняті особи (за потреби) – екскурсоводи, перекладачі, екскурсоводи тощо [38].

Спеціальна господарська компетенція туроператорів у сфері медичного туризму характеризується не лише нормативно-правовими актами загального ліцензійного типу, а й необхідністю отримання на підставі спеціальної ліцензії дозволу на організацію та забезпечення продукту туристичної діяльності, в т.ч. медичного туризму, іноземними закладами охорони здоров'я, які визнані МОЗ України та мають передбачати укладення договору про надання медичних послуг [31].

Специфіка медичного туристичного продукту, яка виникає з діагнозу конкретного споживача такого продукту (пацієнта), а також визначає вибір лікувальних закладів, засобів транспорту, розміщення тощо, унеможлиблює стандартизацію і, як в результаті туристичні агентства та інші посередники можуть використовувати цей продукт, а не продавати.

У зв'язку з цим проаналізовано київські турфірми, які займаються медичним туризмом. Турфірми, які надають послуги з медичного туризму, наведені в Додатку Б. Результати дослідження показують, що туристичних фірм у Києві не так вже й багато, якщо мати на увазі реальну співпрацю з великими клініками, а не заяви про надання лікувально-туристичних послуг. Нинішня ситуація медичних туроператорів та агентств в Україні далеко не найкраща. Дуже мало компаній надають медичні туристичні послуги, які є надійними та популярними серед українців [28].

Головні переваги лікування в межах України:

- присутність належного устаткування, котре відповідає глобальним нормам
- високопрофесійні лікарі й інші фахівці
- порівняно невисока вартість медичних сервісів, котрі у кілька десятків разів нижчі, аніж в високорозвинутих державах
- санаторії й курорти для оздоровлення й відпочинку
- чудовий рівень розвитку готельної й туристичної інфраструктури
- присутність лікувальних водяних й грязьових мінеральних джерел
- захопливі історичні пам'ятки й гостинність

Найпотрібніші медичні сервіси, котрі громадяни інших країн мають змогу отримати тут [22]:

- репродуктивні медичні послуги;
- стоматологічні;
- офтальмологічні;
- кардіологічні;

- сервіси естетичної медицини, косметологія;
- пластичної хірургії;
- санаторно-курортного лікування;
- клітинної інженерії;
- послуги банку пуповинної крові;
- лікування безпліддя.

Крім зростаючого міжнародного медичного туризму, в Україні також активно розвивається медичний туризм внутрішнього характеру. Отже, важливо прогнозувати та стратегічно планувати розвиток цієї галузі:

- розвиток страхування, що покриває медичний туризм внутрішнього характеру для громадян України;
- налагодження співпраці між спеціалізованими медичними закладами та страховими компаніями;
- створення спільного міжнародного страхового фонду та ініціювання внутрішньої політики країн-учасниць щодо іноземного медичного туризму.

До прикладу, це можуть бути країни, наведені в Додатку В[15].

Створення об'єднаного страхового фонду між Україною та іншими країнами для розвитку міжнародного медичного туризму є необхідним, щоб забезпечити обмін інформацією між пацієнтами, медичними установами, санаторіями, страховими компаніями та урядовими органами в сферах медицини та туризму, наведено в Додатку Г [13].

Динамічний розвиток медичного туризму відображає мінливий характер туристичної індустрії з точки зору доступу до якісних медичних послуг під час подорожей.

Ринок медичного туризму є системою економічних стосунків, на основі купівлі-продажу медичних сервісів й організації подорожей. Оцінка привабливості країни для медичного туризму здійснюється за алгоритмом, наведеним на рис. 3.1.

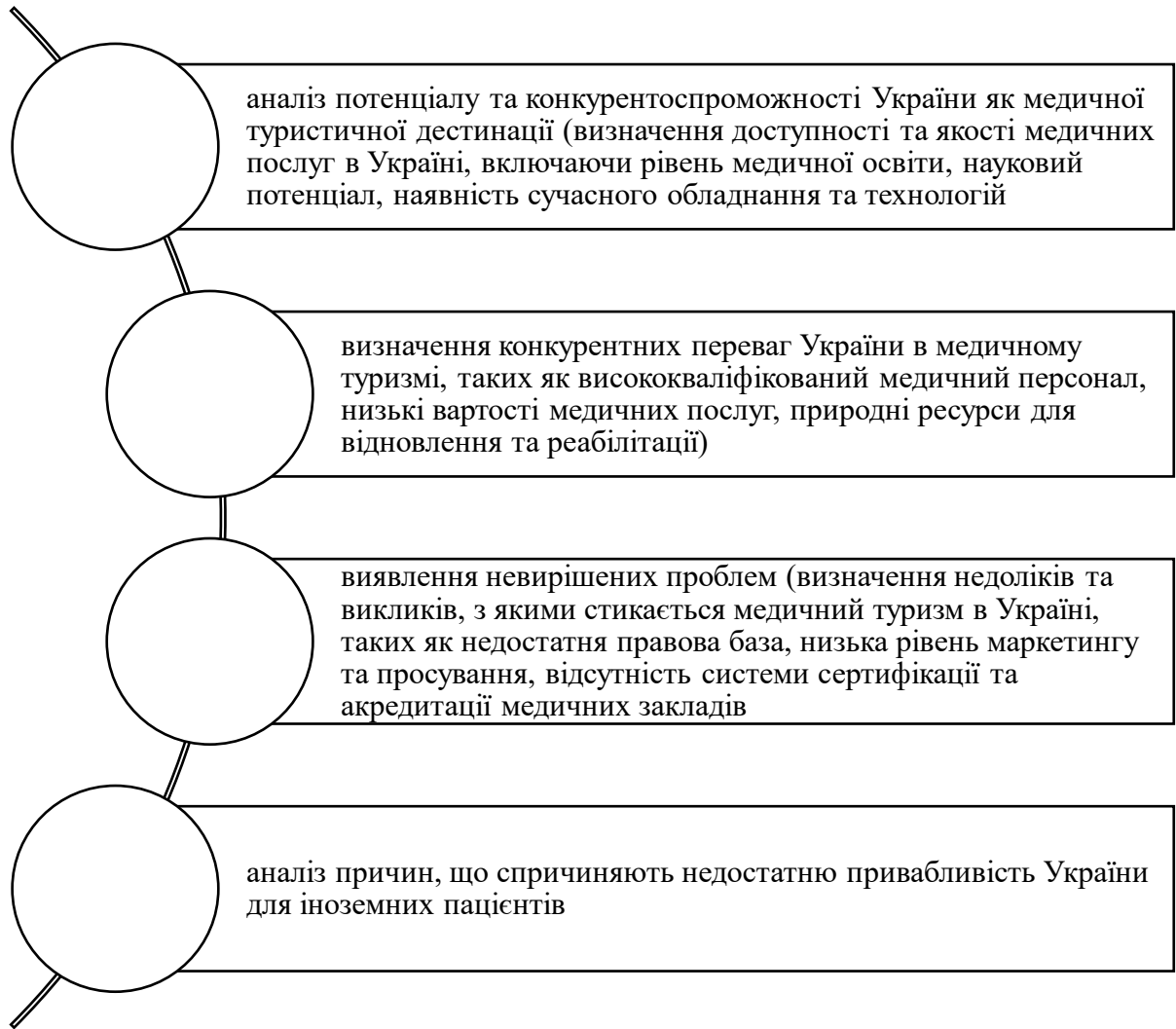

Рис. 3.1. Алгоритм оцінки привабливості країни для медичного туризму
Джерело: за матеріалами [54,55].

Фокусуючись на поліпшенні якісних показників й доступності медзакладів, розгалуженні медичних експертиз, а також спеціалізацій, імплементації провідних найсучасніших технологій й інновацій у методах лікування, можна зробити Україну більш привабливою для медичного туризму. Також, інвестиції в інфраструктуру, підтримка культурних спадків й розвитку цікавих туристичних маршрутів можуть збільшити інтерес до України як напрямку медичного туризму.

Для успішного просування медичного туризму у країні необхідно забезпечити координацію намагань кожної зацікавленої сторони, включаючи постачальників медичних послуг, туристичні агентства, державні установи та

приватні компанії. Інтегруючи медичні та туристичні сервіси, Україна може максимально використати свій потенціал, привабити більше іноземних пацієнтів і сприяти економічному зростанню та вдосконаленню системи охорони здоров'я в країні.

Підбиваючи підсумки, процес розвитку медичного туризму у межах України вимагає комплексних підходів, як можна побачити на рис. 3.2.

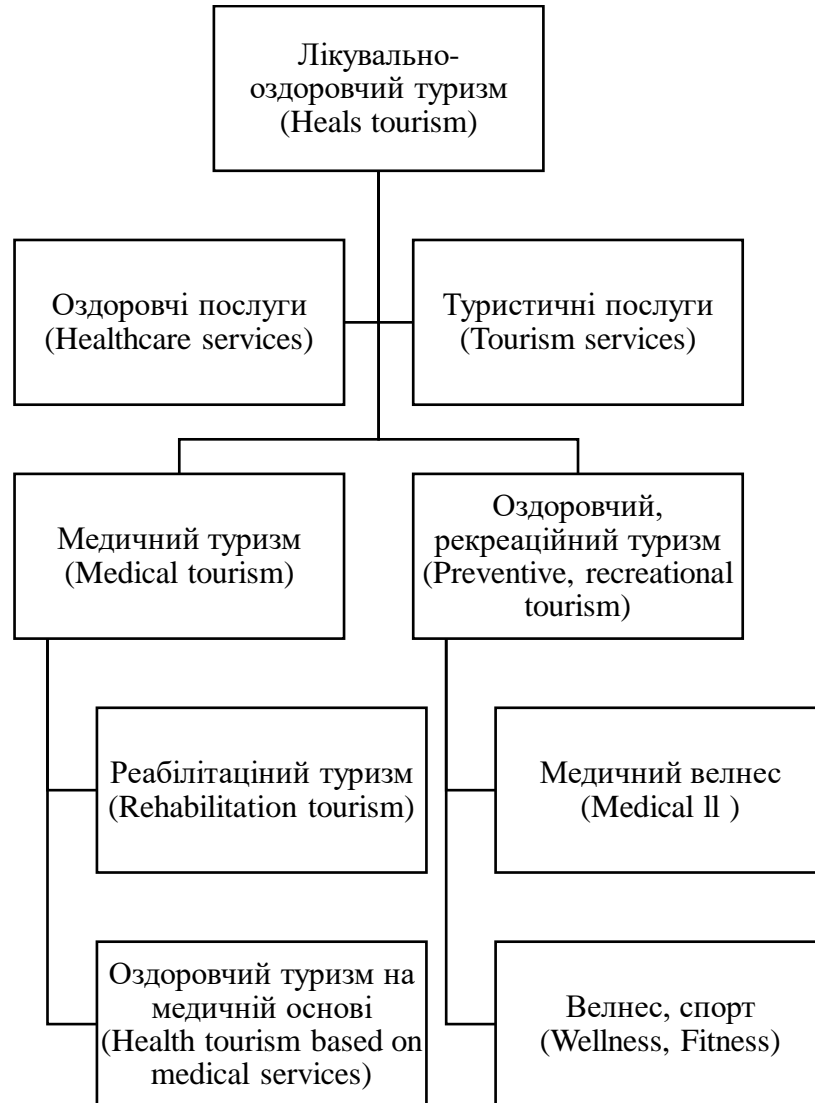

Рис. 3.2. Концептуальна система лікувально-оздоровчого туризму

Джерело: за матеріалами[10].

Вдосконалюючи законодавчу базу, розробляючи маркетингові стратегії та залучаючи партнерів з міжнародного простору, наша держава у перспективі є привабливою та конкурентоспроможною медичною дестинацією.

На процес розвинення медичного туризму у межах України помітний вплив чинять суб'єкти, наведені на рис. 3.3.

органи влади	<ul style="list-style-type: none"> • урядові органи та місцеві влади мають значний вплив на розвиток медичного туризму. Вони можуть створювати сприятливу правову базу, спрощувати візовий режим, залучати інвестиції та розробляти програми підтримки розвитку медичного туризму. Крім того, вони можуть створювати умови для покращення медичної освіти та наукового потенціалу.
медичні заклади	<ul style="list-style-type: none"> • відіграють важливу роль у наданні якісних медичних послуг. Вони повинні вдосконалювати свої стандарти та процедури, розвивати свої наукові потенціали та покращувати наявність сучасного обладнання та технологій. Також вони можуть співпрацювати з іноземними партнерами та пропонувати пакети послуг, спеціально адаптовані для іноземних пацієнтів.
туристичні агентства	<ul style="list-style-type: none"> • посередники у просуванні та продажі медичного туризму. Вони можуть працювати на партнерських засадах з медичними закладами, надавати консультації пацієнтам, організовувати транспорт та проживання, а також допомагати з оформленням віз та медичних страховок.
академічні установи	<ul style="list-style-type: none"> • навчальні заклади та дослідницькі центри, мають значний науковий потенціал, який може бути використаний для розвитку медичного туризму. Вони можуть проводити дослідження у галузі медичного туризму, сприяти обміну знаннями та підвищенню кваліфікації медичного персоналу

Рис. 3.3. Суб'єкти (зацікавлені сторони) медичного туризму в Україні

Джерело: за матеріалами [51].

Кооперація між багатоманітними зацікавленими учасниками є вагомим елементом для успішного розвинення медичного туризму у межах України. Ці зацікавлені сторони можуть об'єднатися в асоціації та мережі партнерів, кооперуючись опрацьовувати й імплементувати стратегії, ділитися досвідом й ресурсами. Такий підхід сприятиме створенню сприятливого середовища для

активного розвинення медичного туризму й надання якісних медичних послуг іноземним пацієнтам.

Україна володіє значними потенціями для сприяння розвитку медичного туризму, насамперед завдяки підвищеному рівню медичної освіти, легкому доступу до медичних послуг і доступної вартості лікування. Проте існують нерозв'язані питання, що ускладнюють процес розвитку медичного туризму на території держави, приміром, недостатньо ефективні маркетингові стратегії, відсутність сертифікацій й акредитацій медзакладів, а також складнощі з отриманням віз та медичного страхування. Співпраця між органами державної влади, медичними установами, турагентствами й другими зацікавленими учасниками є важливим фактором у процесі розвинення медичного туризму на території країни. Запропоновані стратегічні плани й рекомендації, приміром, удосконалення маркетингових стратегій, імплементація систем сертифікації медзакладів та просування міжнародного образу України як медичного туризму, можуть посприяти активізації розвитку цього сектору.

ВИСНОВКИ

Підбиваючи результати здійсненого дослідження, можуть бути зроблені наступні висновки.

1) На ринку медичних послуг особливість полягає у тому, що пріоритетність для медичних працівників надається захисту життя пацієнтів, гуманітарній місії охорони здоров'я та етичним аспектам, переважаючи над комерційними аспектами. У сучасних суспільствах, спрямованих на поліпшення якості життя, медичні послуги можуть бути високорентабельними економічно.

2) Чимало дослідників вивчають медичний туризм. Попри увагу до явища медичного туризму зі сторони представників різних галузей науки, найчастіше його вивчають вчені-економісти. Особливостями медичного туризму є отримання медичної допомоги в інших місцях проживання, спрямування на лікування або діагностику, а також звернення за медичною допомогою за кордоном.

3) На ринку медичного туризму категорії учасників процесу обслуговування можна поділити наступним чином:

- виробники - виробники медичних послуг,
- надавачі послуг з охорони здоров'я та зміцнення здоров'я,
- посередники, які організують туристичні поїздки.

4) Природні лікувальні джерела і курорти використовуються в Чехії вже кілька сотень років. Найбільший бум на чеських курортах припадає на XVIII-XX століття. У цей час було побудовано низку важливих споруд, особливо курортів і готелів, парків, місць відпочинку, колонад тощо, які донині формують загальну культурну та архітектурну картину курортних міст. Курорти в Чехії того часу стали важливими місцями лікування та відпочинку для місцевої та іноземної аристократії. Курорти розташовані у всіх регіонах Чеської Республіки, за винятком Праги та Височіни. Карлові Вари, Маріанські

Лазні, Франтішкові Лазні, Яхимов, Теплице та Єсенік належать до великих і відомих курортів. Ці місця також є найбільш відвідуваними іноземними туристами. У курортних місцях середнього розміру, таких як Бехине, Дарков, Лібверда, Подєбради, Тршебонь тощо, іноземні туристи становлять менше 10% усіх відвідувачів курортів.

5) Чеська Республіка є привабливим напрямком для закордонних пацієнтів, які шукають різноманітні методи лікування, такі як косметична хірургія, стоматологічні процедури, ортопедичні операції та лікування безпліддя, завдяки своєму досвіду в цих сферах. Крім того, у Чеській Республіці є численні лікарні та клініки найвищого рівня, оснащені найсучаснішим медичним обладнанням.

6) Більшість туристів приїжджає до Чеської Республіки, а також до інших туристичних місць за допомогою агентств. Агентства володіють ринковим ноу-хау та можуть налагодити спілкування між медичним закладом і пацієнтом, що в деяких випадках може бути проблемою хоча б через мовний бар'єр без агентства. Звичайно, посередницька агенція не потрібна, якщо лікарня укомплектована персоналом і лінгвістично оснащена, а також готова і бажає прийняти іноземного пацієнта, коли він особисто звертається до неї з проханням про лікування.

7) Застосування нових інформаційних технологій відкрило широкі перспективи, такі як інструменти для зменшення витрат, що полегшують процеси комунікації, розподілу та збуту. Інтернет став важливим засобом спілкування з туристами в індустрії туризму. Зростають темпи використання Інтернету для отримання інформації та бронювання квитків і місць. Робота туристичних компаній у Інтернеті вимагає менше часу для обробки запитів від туристів і спрощує процес порівняння різних пропозицій. Це призводить до появи більш високих вимог до професійної підготовки та технологічної оснащеності постачальників туристичних послуг.

8) Україна має дуже доступні ціни на медичне обслуговування, особливо порівняно зі США. Це робить його хорошим потенційним місцем для тих, хто хоче заощадити на дорогій операції чи стоматологічній процедурі.

При цьому є кілька важливих вузьких місць, зокрема:

- багато лікарів і медсестер недостатньо добре знають іноземні мови.
- найновіші технології можуть бути ще недоступними, а спеціалісти навіть не чули про ці технології, просто тому, що хтось повинен спочатку все це перекласти і навчити персонал – це потребує часу.

- інколи лікарі не знають, що їхні колеги можуть надавати певні послуги. Пригадую випадок, коли хірург не знав, що його колега в цій же лікарні проводить сучасні та менш деструктивні хірургічні втручання.

- нарешті, подорожувати Україною зараз не так просто через заборону на польоти, поки триває війна.

Українськими клініками використовуються три генеральні моделі заохочення закордонних пацієнтів:

- клініки запрошують пацієнтів безпосередньо та відбирають їх самостійно.

- заклади співпрацюють з агентствами, які відбирають пацієнтів за плату.

- іноземні лікарі направляють пацієнтів на лікування в клініки України. Зазвичай це робиться не заради прибутку лікарні, а у зв'язку з тим, що подібний варіант більш зручний для пацієнта.

Нинішня ситуація медичних туроператорів та агентств в Україні далеко не найкраща. Дуже мало компаній надають медичні туристичні послуги, які є надійними та популярними серед українців.

Україна володіє значними потенціями для сприяння розвитку медичного туризму, особливо завдяки високому рівню медичної освіти, легкому доступу до медичних послуг та низькій вартості лікування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. About us. Polish Association of Medical Travel [online]. 2015 [cit. 2015-07-10]. Dostupné z: <http://www.pamt.org/about.php?l=12>
2. Bergmann Sven. Reproductive agency and projects: Germans searching for egg donation in Spain and the Czech Republic. Reproductive BioMedicine Online. 2011, 23(5): 600-608. DOI: 10.1016/j.rbmo.2011.06.014. ISSN 14726483. Dostupné také z: <http://linkinghub.elsevier.com/retrieve/pii/S1472648311003580>
3. Chanda R., Gupta P. et al. (2011), Telemedicine: A review of the literature and analysis fo a role for bilateral trade. Health Policy (in press).
4. Coburn David. State authority, medical dominance, and trends in the regulation of the health professions: The Ontario case. Social Science & Medicine [online]. 1993, 37(7): 841-850 [cit. 2015-07-20]. DOI: 10.1016/0277-9536(93) 90137-s.
5. DELOITTE. Deloitte Center for Health Solutions: Medical tourism: update and implications [online]. 2009 [cit. 2015-05-20]. Dostupné z: <http://www.deloitte.com/us/medicaltourism>
6. Dittrich Ludwig. Nemocnice jako dodavatel zdravotní péče: Vlastník, klient, management, zaměstnanci, pojišťovna. Česká zemědělská univerzita. Dostupné také z: http://www.agris.cz/Content/files/main_files/61/139045/ditt.pdf
7. Evropský průkaz zdravotního pojištění. Evropská komise [online]. 2015 [cit. 2015-05-30]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=559>
8. Footman Katharine, Cécile KNAI a Rita BAETEN. Cross-border health care in Europe. World Health Organization, 2014, 39 s.
9. General terms and conditions. Royal Medical [online]. 2015 [cit. 2015-06-10]. Dostupné z: <http://www.royal-medical.eu/en/content/general-terms-and-conditions>

10. Health care during a temporary stay in the Czech Republic for EU insured persons. CMÚ [online]. 2015 [cit. 2015-05-30]. Dostupné z: <http://www.cmu.cz/en/2-uncategorised/432-eu-insured-temporary>
11. Helderman J.-K. Market-Oriented Health Care Reforms and Policy Learning in the Netherlands. *Journal of Health Politics, Policy and Law* [online]. 2005, 30(1-2): 189-210 [cit. 2015-07-20]. DOI: 10.1215/03616878-30-1-2-189.
12. Herrick D.M. (2007), *Medical Tourism: Global Competition in Health Care*. NCPA Policy Reports. Dallas: National Center for Policy Analysis
13. Hnilicová Helena. Úvod do studia zdravotnických systémů. Ústav veřejného zdravotnictví a medicínského práva. 2009. Dostupné také z: http://usm.lf1.cuni.cz/download/uvod_do_zs.pdf
14. Hopkins Laura, Ronald LABONTÉ, Vivien RUNNELS a Corinne PACKER. Medical tourism today: What is the state of existing knowledge?. *Journal of Public Health Policy* [online]. 2010, vol. 31, issue 2, s. 185-198 [cit. 2015-04-07]. DOI: 10.1057/jphp.2010.10.
15. Informace o nárocích pojištěnců a právech pacientů, vyplývajících ze směrnice EP a Rady 2011/24/EU ze dne 9. 3. 2011, o uplatňování práv pacientů v přeshraniční zdravotní péči. CMÚ [online]. 2013 [cit. 2015-05-30]. Dostupné z: <http://www.cmu.cz/cs/propojistence/eu/infosm24/302-naroky-pojistencu-a-pacientu-24>
16. Léčení pacienta ze třetího státu. CMÚ [online]. 2014b [cit. 2015-06-28]. Dostupné z: <http://www.cmu.cz/cs/pro-poskytovatele/leceni-pac-z-tretiho-statu>
17. Ledger William L, Dilly Anumba, Neil Marlow, Christine M THOMAS a Edward CF WILSON. Fertility and assisted reproduction: The costs to the NHS of multiple births after IVF treatment in the UK. *BJOG: An International Journal of Obstetrics*. 2006, vol. 113, issue 1, s. 21-25. DOI: 10.1111/j.1471-0528.2005.00790.x. Dostupné z: <http://doi.wiley.com/10.1111/j.1471-0528.2005.00790>.
18. Lee C. G. (2010) Health care and tourism: Evidence from Singapore. *Tourism Management*, 31, 486-488

19. Lunt Neil a Percivil Carrera. Medical tourism: Assessing the evidence on treatment abroad. *Maturitas* [online]. 2010, vol. 66, issue 1, s. 27-32 [cit. 2015-04-10]. DOI: 10.1016/j.maturitas.2010.01.017
20. Lunt Neil, Mannion Russell. Patient mobility in the global marketplace: a multidisciplinary perspective. *International Journal of Health Policy Management* 2014; 2: 155–157.
21. Lunt Neil, Richard D Smith, Russell Mannion, Stephen T Green, Mark Exworthy, Johanna Hanefeld, Daniel Horsfall, Laura Machin A Hannah King. Implications for the NHS of inward and outward medical tourism: a policy and economic analysis using literature review and mixed-methods approaches. *Health Services and Delivery Research* [online]. 2014, vol. 2, issue 2, s. 1-234 [cit. 2015-05-31]. DOI: 10.3310/hsdr02020.
22. Malý Ivan. K problémům využití přímých plateb při financování zdravotnických služeb. *Zdravotnictví v České republice*. 2000,3(4). Dostupné také z: http://is.muni.cz/el/1456/jaro2013/MPV_EKZD/um/W7/Maly-p_ime_platby.pdf
23. Mattoo A., R. Rathindran Neil Marlow Christine M Thomas a Edward CF Wilson. How Health Insurance Inhibits Trade In Health Care: The costs to the NHS of multiple births after IVF treatment in the UK. *Health Affairs*. 2006-03-01, vol. 25, issue 2, s. 358-368. DOI: 10.1377/hlthaff.25.2.358. Dostupné z: <http://content.healthaffairs.org/cgi/doi/10.1377/hlthaff.25.2.358> NEIL, Lunt, Hardey MARIANN a Mannion RUSSELL. Nip, Tuck and Click: Medical Tourism and the Emergence of Web-Based health Information. *The Open Medical Informatics Journal*. 2010, (4): 1-11.
24. MCKINSEY. Mapping the market for medical travel: McKinsey report [online]. 2008 [cit. 2015-05-20].
25. Medical Tourism in the Czech Republic. *CzechTourism* [online]. 2015 [cit. 2015-07-25]. Dostupné z: <http://www.czechtourism.com/Czechtourism/media/CzT-Media/1-brochures/en/medical-tourism/index.html>

26. Ministr zdravotnictví Němeček představil 12 klíčových priorit. Ministerstvo zdravotnictví [online]. 2014 [cit. 2015-06-22]. Dostupné z: http://www.mzcr.cz/dokumenty/ministr-zdravotnictvi-nemecek-predstavil-12-klicovychpriorit_9268_1.html
- klinice. Plagyn [online]. 2015 [cit. 2015-07-10]. Dostupné z: <http://www.plagyn.cz/oklinice.php>
27. OECD. Medical Tourism: Treatments, Markets and Health System Implications: A scoping review. 2012, 54 s. Dostupné z: <http://www.oecd.org/els/health-systems/48723982.pdf>
28. Plánovaná péče - pojištěnec ze státu EU, EHP, či Švýcarska. CMÚ [online]. 2014 [cit. 2015-05-30]. Dostupné z: <http://www.cmu.cz/cs/pro-poskytovatele/lezeni-poj-zeu/planovana-pece-cr>
29. Poland invests in a medical tourism initiative for 2012-2015. International Medical Travel Journal [online]. 2012 [cit. 2015-04-11]. Dostupné z: <http://www.imtj.com/articles/2012/polish-medical-tourism-40179/>
30. Polish Association of Medical Travel [online], 2015; Royal Medical [online]. 2015; Plagyn [online]. 2015; Medical Travel [online]. 2015.
31. Představení asociace. Asociace výrobců a dodavatelů zdravotnických prostředků [online]. 2011 [cit. 2015-07-25]. Dostupné z: http://www.medtechnik.cz/predstaveni_asociace.html
32. Projekty usnadňující vízový režim. MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ. Ministerstvo zahraničních věcí [online]. 2014 [cit. 2015-07-20]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/informace_pro_cizince/pobytova_opravneni_k_pobytu_nad_90_dnu/dlouhodobem_vizum/projekty_usnadnujici_vizovy_rezim.html
- 74
33. Ramírez de Arellano, A.B.(2007), Patients without borders: the emergence of medical tourism. International Journal of Health Services, 37, 193-8
34. Ramírez De Arellano, A.B.(2011), Medical Tourism in the Caribbean. Signs, 36, 289-297

35. Role CMU. CMÚ [online]. 2014 [cit. 2015-05-30]. Dostupné z: http://www.cmu.cz/cs/onas/role_cmu
36. Smith R.D. et al. (2011), How is Medical Tourism Perceived? A quantitative study of perspectives from the UK and India. *Globalization and Health*, 7, 11.
37. Soudy s nemocnicemi jsou lukrativní. Pro pacienty i právníky. ČESKÁ ADVOKÁTNÍ KOMORA. Česká advokátní komora [online]. [cit. 2015-07-20]. Dostupné z: <http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=8602>
38. Team. Medical Travel [online]. 2015 [cit. 2015-07-10]. Dostupné z: <http://www.medicaltravelczech.com/en/our-values-team/>
39. Terry N.P. (2007), Underregulated healthcare phenomena in a flat world: medical tourism and outsourcing, *Western New England Law Review*, 29, 421
40. Turner L. (2007), First World Health Care at Third World Prices: Globalization, Bioethics and Medical Tourism. *BioSocieties*, 2, 303-325
41. Turner L. G. Quality in health care and globalization of health services: accreditation and regulatory oversight of medical tourism companies. *International Journal for Quality in Health Care*. 2011, 23(1): 1-7. DOI: 10.1093/intqhc/mzq078. ISSN 1353-4505. Dostupné také z: <http://intqhc.oxfordjournals.org/cgi/doi/10.1093/intqhc/mzq078>
42. Ven Wynand P.M.M. van de. Market-oriented health care reforms: Trends and future options. *Social Science & Medicine* [online]. 1996, 43(5): 655-666 [cit. 2015-07-20]. DOI: 10.1016/0277-9536(96)00111-6.
43. Veřejná podpora. ÚOHS [online]. 2012 [cit. 2015-07-28]. Dostupné z: <https://www.uohs.cz/cs/verejna-podpora.html>
44. Баєв В.В. Економічні передумови розвитку медичного туризму в Україні. Наукові праці МАУП. Київ. 2014. Вип. 43(4). С. 163-167.
45. Гнедик Є.С. Засоби регулюючого впливу держави у сфері медичного туризму. Підприємництво, господарство та право. 2019. № 3. С. 80-86.
46. Гнедик Є.С. Правова характеристика медичного туризму в Україні. Господарське право та процес в умовах трансформації суспільних відносин: матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції (в

- авторській редакції), (Кривий Ріг, 27 вересня 2019 р.). Кривий Ріг: ДЮІ МВС України, 2019. С. 84-89.
47. Казакова Н.А., Марушева А.А., Прав Ю.Г., Гулаг А.О. Напрями розвитку медичного туризму в Україні та його вплив на економіку. Вісник економіки транспорту і промисловості. 2018. № 63. С. 5-22.
48. Малімон В. С. Формування та розвиток регіональних ринків медичного туризму в Україні: дис. ... канд. іст. наук: 08.00.05. Луцьк. 2013. 20 с.
49. Мальська М. П., Бордун О. Ю. Медичний туризм. Теорія і практика : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2018, 96 с.
50. Михайліченко Г.І. Розвиток туристичного продукту лікувально-оздоровчого та медичного туризму України. 2020. №2. С. 3-10
URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/2_2020/4.pdf.
51. Пономарьова Г.В. Медичний туризм: сучасні світові напрями, прогнози розвитку в Україні. Вісник студентського наукового товариства «ВАТРА» Вінницького торговельно-економічного інституту КНТЕУ. 2021. №104. – С.168 – URL: http://www.vtei.com.ua/doc/2020/24_104.pdf#page=166.
52. Поворозний М.Ю. Медичні послуги у системі глобальних економічних трансформацій: дис. ... канд. філософ. наук: Київ. 2019. 198 с.
53. Полстяной А. О. Сучасний стан, тенденції та проблеми розвитку медичного туризму в Україні. Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна. Харків. 2016. Вип. 4. С. 5-22.
54. Романова А. Аналіз становлення і розвитку медичного туризму в Україні у контексті світового економічного простору. Проблеми та перспективи економіки та управління. 2017. №1. С.66-70.
55. Холявка В.З., Лешко Х.С., Мочульська О.М., Кухтій А.О. Сучасні аспекти, фактори впливу і перспективи розвитку медичного та лікувально-оздоровчого туризму в Україні. Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України. Тернопіль. 2019. №1. С. 27-28.

ДОДАТКИ

Карта курортних місць Чехії

Джерело: за матеріалами [1].

Додаток Б

Туристичні фірми, що надають послуги медичного туризму в м. Київ

Назва туристичної фірми	Напрямок медичного туризму	Спеціалізація медичного туризму	Послуги, які надає туристична фірма
1	2	3	4
Favor Travel вул. Хрещатик, 14 вул. Соломенська,5, оф. 602 а	міжнародний медичний туризм	не зазначено	не зазначено
МедТур	міжнародний і вітчизняний медичний туризм	По Україні спеціалізується на видах медичного туризму: акушерство і гінекологія стоматологія і челюстно-лицьова хірургія нейрохірургія неврологія Кількість клінік: 48	Підбір кращого варіанта вирішення проблеми, враховуючи побажання та можливості Друга думка від провідних фахівців Бронювання візиту до лікаря Візова підтримка Організація переліту Бронює готель Організація трансферу Супровід онлайн 24/7 під час та після поїздки
Туристична компанія ТОВ «ЕЛАНА ТУРС»	Ізраїль	скринінг на онкологічні захворювання комплекс лікувальних процедур на Мертвому морі програма розгорнутої діагностики «Check Up»	не зазначено
Турагентство Андромеда вул. Січових Стрільців, 77	міжнародний і вітчизняний медичний туризм Німеччина Ізраїль Польща Австрія Латвія Туреччина	Лікування в кращих іноземних клініках Аюрведична медицина Санаторне лікування в Україні та за кордоном Реабілітація Дитячі оздоровчі табори	Безкоштовно: Пропоновані методи діагностики Методи лікування Вартість лікування Термін отримання відповідей 2-4 дні Кількість відповідей із клінік кількох країн 1-3 Рівень відповідних лікарів - професорський

Джерело: складено автором

Додаток В

Планування розвитку медичного туризму за країнами

Франція	<ul style="list-style-type: none"> • пластична хірургія
Австрія	<ul style="list-style-type: none"> • захворювання серцево-судинної системи, опорно-рухового апарату
Польща, Угорщина та Словаччина, Німеччина	<ul style="list-style-type: none"> • стоматологія, пластичні операції
Таїланд	<ul style="list-style-type: none"> • стоматологічні послуги, операції серця, рухового апарату
Індія	<ul style="list-style-type: none"> • кардіологія, ортопедія, косметична хірургія
Ізраїль	<ul style="list-style-type: none"> • кардіологія, хірургія та онкологія
Малайзія	<ul style="list-style-type: none"> • стоматологія, косметологія, кардіохірургія
Сінгапур	<ul style="list-style-type: none"> • кардіологія та судинна інженерія
Мексика, Коста-Ріка, Бразилія	<ul style="list-style-type: none"> • пластична хірургія та стоматологія
Туреччина	<ul style="list-style-type: none"> • лікування захворювань очей, стоматологічні послуги, пластична хірургія, гінекологія, урологія

Джерело : складено автором

Інформація, якою обмінюється Україна з іноземними державами

Створення єдиної бази даних осіб із специфікою захворювань, як в Україні так і за кордоном	
Обмін інформацією щодо ступеню захворювань громадян України та іноземних країн між страховими компаніями та міжнародними клініками	
Обстеження та лікування громадян України за кордоном	
Промоція та популяризація медичного туризму на рівні держав	
Лікування та оздоровлення громадян іноземних держав в Україні	
Домовленості щодо спрощення митних, юридичних, медичних аспектів в галузі медичного туризму на рівні держав	
Створення веб-сайту щодо розвитку та контролю діяльності медичного туризму між фахівцями медичної, страхової та туристичної галузей на рівні країн-учасниць	
Аналіз, коригування та методика оцінки вартості медичних послуг, оздоровлення та відпочинку в Україні та за кордоном	
Підписання угоди чи меморандуму про об'єднання чи співробітництво задля створення страхового фонду між Україною та країнами, які надають послуги щодо медичного туризму	

Джерело: складено автором